

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Миколаївський національний університет
кораблебудування імені адмірала Макарова

Факультет морського права

Кафедра національної безпеки та політичного аналізу

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
З НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

навчально-методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Внутрішньополітична
безпека»

першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 256 Національна безпека (за
окремими сферами забезпечення і видами діяльності)
у галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека
державного кордону

Програму погоджено
кафедрою національної безпеки та
політичного аналізу

Протокол № 7 від
« 24 » « березня » 2025 р.
В.о. завідувачки _____ Наталія НІКОЛАЄНКО

Програму затверджено
Навчально-методичною
комісією факультету
Морського права

Протокол № 8 від
« 25 » « березня » 2025 р.
Декан ФМП _____ Андрій БОРКО

Програму затверджено
Навчально-методичною
радою НУК

Протокол № 3 від
« 26 » « березня » 2025 р.
Голова НМР НУК _____ Сергій СЛОБОДЯН

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену підготовки бакалавра, галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальності 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності), за освітньо-професійною програмою «Внутрішньополітична безпека».

Розробники:

➡ *Ніколаєнко Н.О.*, докторка політичних наук, професорка, в.о. завідувачки кафедри національної безпеки та політичного аналізу;

➡ *Бахтін А.М.*, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри національної безпеки та політичного аналізу;

Шуляк С.О., кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри національної безпеки та політичного аналізу;

Лісовський В.М., кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри національної безпеки та політичного аналізу;

Касаткін В.В., викладач кафедри національної безпеки та політичного аналізу;

Кривцов А.О., викладач (за сумісництвом) кафедри національної безпеки та політичного аналізу.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: *Ніколаєнко* **Наталія НІКОЛАЄНКО**

Програма затверджена на засіданні кафедри національної безпеки та політичного аналізу Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
В.о. завідувачки кафедри *Ніколаєнко* **Наталія НІКОЛАЄНКО**

Програма схвалена Навчально-методичною комісією факультету морського права Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Голова НМК ФМП *Бараненко* **Дмитро БАРАНЕНКО**

Програма схвалена Навчально-методичною радою Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Голова НМР НУК *Слободян* **Сергій СЛОБОДЯН**

© Ніколаєнко Н.О.
Бахтін А.М.
Шуляк С.О.
Лісовський В.М.
Касаткін В.В.
Кривцов А.О.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ	6
РОЗДІЛ 3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКЗАМЕНУ	7
РОЗДІЛ 4. ЗМІСТ ЕКЗАМЕНУ	8
РОЗДІЛ 5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ЕКЗАМЕНУ	55
ДОДАТКИ	60

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програму комплексного кваліфікаційного екзамену з «Національної безпеки України» за спеціальністю 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) для бакалаврського рівня вищої освіти складено відповідно до вимог:

- Освітньо-професійної програми «Внутрішньополітична безпека» (затверджена вченою радою Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (протокол № 6 від 25.06.2021 р.);

- Освітньо-професійної програми «Внутрішньополітична безпека» (затверджена вченою радою Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (протокол № 5 від 27.05.2022 р.);

- Положення про екзаменаційну комісію щодо атестації осіб, які здобувають перший (бакалаврський) рівень освіти;

- Положення про організацію освітнього процесу у Миколаївському національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова;

Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

Кодексу академічної доброчесності Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Комплексний кваліфікаційний екзамен є формою підсумкової атестації випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка здійснюється після завершення теоретичного та практичного навчання за відповідним рівнем з **метою**:

- встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь та програмних результатів навчання вимогам освітньо-професійної програми «Внутрішньополітична безпека»;

- оцінювання рівня сформованості загальних і фахових компетентностей випускників, передбачених відповідним рівнем Національної рамки кваліфікацій та освітньо-професійною програмою за даною спеціальністю.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми Внутрішньополітична безпека» програма комплексного кваліфікаційного екзамену спрямована на визначення та оцінювання рівня сформованості таких компетентностей випускників:

Інтегральна:

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).

Загальні:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність здійснювати комплексно - кваліфікаційний аналіз, прогнозувати

виклики та загрози національній безпеці та генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові:

ФК- 3. Здатність використовувати категоріально-понятійний апарат загальної теорії національної безпеки.

ФК-18. Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

Програмні результати навчання:

ПР-4. Вміти розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).

ПР-9. Вміти розробляти програму та алгоритм вирішення завдань національної безпеки з використанням якісних і кількісних методів та інструментарію структурно-функціонального прикладного аналізу.

ПР-13. Вміти оцінювати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів національній безпеці.

ПР-25. Вміти використовувати соціально-політичні, філософські, безпекові знання, поняття, теорії; знання військово-політичної теорії, соціально-політичного аналізу та прогнозування до характеристики владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів органів безпеки в контексті вирішення проблем політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

До комплексного іспиту включено **дванадцять освітніх компонентів:**

1. Національна безпека України.
2. Інформаційна безпека.
3. Політична безпека.
4. Загальновійськова та спеціальна підготовка.
5. Політичний аналіз та прогнозування.
6. Інформаційно-аналітична діяльність в органах національної безпеки.
7. Інформаційна робота спецслужб.
8. Основи діяльності спецслужб.
9. Економічна безпека.
10. Державне управління та місцеве самоуправління.
11. Гібридні війни та загрози сучасності.
12. Політичні та безпекові інститути.

З кожного з них до програми включено перелік тем та їх анотацій, які відповідають затвердженню у ЗВО робочим програмам дисциплін освітнього компонента за спеціальністю 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Усні відповіді здобувачів вищої освіти на питання екзаменаційного білету мають показати: глибину розуміння і викладу матеріалу, повноту висвітлення теоретичних основ проблеми із врахуванням сучасних досліджень науковців та практиків; логіку побудови відповіді, зв'язок питання з іншими питаннями освітнього компонента та суміжними дисциплінами; зв'язок теоретичного матеріалу з практичною діяльністю у галузі воєнних наук, національної безпеки, безпеки державного кордону; знання галузевого законодавства; ерудицію, начитаність, обізнаність; рівень володіння державною мовою.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ

Для проведення атестації випускників Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова створюються екзаменаційні комісії (далі – ЕК). Формування, організацію роботи та контроль за діяльністю ЕК здійснює ректор Університету.

Терміни проведення комплексного кваліфікаційного екзамену визначаються навчальним планом підготовки фахівців та графіком навчального процесу.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену оприлюднюється на сторінці Університету в розділі «Опис освітньо-професійної програми» не пізніше як за півроку до проведення атестації.

Для підготовки здобувачів вищої освіти до екзамену проводяться регулярні консультації (як у формі лекцій, так й індивідуальних занять та консультацій) з усіх включених до програми освітніх компонентів.

До складання екзамену допускаються здобувачі освіти, які у повному обсязі виконали навчальний план за освітньо-професійною програмою. Допуском до складання екзамену є список студентів-випускників, який погоджує декан факультету морського права, планово-фінансовий, навчальний відділи та затверджує ректор Університету.

Здобувачі освіти, допущені до іспиту, зобов'язані:

- ознайомитися з Положенням про екзаменаційну комісію щодо атестації осіб, які здобувають перший (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні освіти;
- своєчасно прибути до місця проведення екзамену;
- ввічливо ставитися до всіх здобувачів та осіб, залучених до проведення екзамену;
- виконувати вказівки та вимоги осіб, залучених до проведення екзамену, пов'язані з процедурою його проведення.

Комплексний кваліфікаційний екзамен за спеціальністю 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) проводиться в усній формі.

Тривалість підготовки здобувача вищої освіти до відповіді не повинна перевищувати 30 хвилин.

Білет комплексного кваліфікаційного екзамену за спеціальністю 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) включає чотири питання з освітніх компонентів, що визначені цією програмою.

Під час складання комплексного кваліфікаційного екзамену здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності, зокрема положень Кодексу академічної доброчесності Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Здобувачам освіти забороняється:

- приносити до місця проведення екзамену небезпечні предмети та речовини, що становлять загрозу для життя та здоров'я людини;
- використовувати в місці проведення екзамену та мати при собі або на своєму робочому місці засоби зв'язку, пристрої зчитування, обробки, збереження та відтворення інформації, а також окремі елементи, які можуть бути складовими

частинами відповідних технічних засобів чи пристроїв, друковані або рукописні матеріали, інші засоби, предмети, прилади, що не передбачені процедурою проведення іспитів, портфелі, сумки, верхній одяг, будь-яку їжу або напої;

- впродовж часу, відведеного для виконання завдань, заважати іншим здобувачам виконувати свої завдання;
- спілкуватися в будь-якій формі з іншими здобувачами під час виконання завдань, передавати їм будь-які предмети та матеріали, у тому числі екзаменаційні;
- копіювати відповіді інших здобувачів;
- розголошувати будь-якій формі інформацію про зміст завдань;
- виносити за межі аудиторії робочі матеріали, їх окремі аркуші, бланки відповідей або їх копії;
- продовжувати працювати над питаннями, відмічання відповідей або стирання відміток на бланку відповідей після оголошення про закінчення часу підготовки;
- псувати майно у місці проведення екзамену.

У разі порушення визначених вимог здобувач освіти позбавляється права на продовження роботи і на вимогу члена ЕК повинен здати бланк відповідей і залишити аудиторію, у якій проводиться екзамен, що фіксується у відповідному акті. Такий здобувач отримує результат «0».

РОЗДІЛ 3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКЗАМЕНУ

Оцінювання результатів складання комплексного кваліфікаційного екзамену за спеціальністю 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) здійснюється у порядку, передбаченому системою контролю знань, прийнятою у НУК ім. адмірала Макарова, за 100-бальною шкалою за кожне запитання білета з подальшим переведенням отриманої середньозваженої суми у шкалу ECTS та національну (лінгвістичну) шкалу. Виконання усіх екзаменаційних завдань з екзамену є обов'язковим. Комплексний кваліфікаційний екзамен виставляється за стобальною шкалою:

Шкала оцінювання (лінгвістична та ECTS)

Довідник з розподілу оцінок /Reference book on ratings	
Оцінка за 100-бальною шкалою університету /Grade according to 100-point scale of University	Оцінка за шкалою ECTS/Grade according to ECTS scale
90-100 (творчий рівень)/(creative level)	A (відмінно)/(excellent)
82-89 (високий рівень)/(high level)	B (дуже добре)/(very good)
74-81 (добрий рівень)/(good level)	C (добре)/(good)
64-73 (середній рівень)/(average level)	D (посередньо)/(average)
60-63 (задовільний рівень)/(satisfactory level)	E (достатньо)/(satisfactory)

35-59 (низький рівень)/(low level)	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)/(unsatisfactory with the possibility to repass the exam)
1-34 (незадовільний рівень)/(unsatisfactory level)	F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)

Рішення ЕК про результати навчання та набуті компетенції випускника, виявлені під час складання екзамену, приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. При однаковій кількості голосів голос голови екзаменаційної комісії є вирішальним.

Здобувачам освіти, які успішно склали екзамен та підтвердили належний рівень компетентностей і програмних результатів навчання, ЕК своїм рішенням присвоює освітній ступінь та відповідну освітню кваліфікацію та рекомендує видати диплом (звичайного зразка чи з відзнакою).

Здобувачі вищої освіти, які отримали на атестаційному екзамені менше 60 балів, не вважаються такими, що отримали бакалаврський рівень вищої освіти та відраховуються з Університету. Їм видається академічна довідка встановленого зразка.

Здобувачі освіти, які не склали екзамен у затверджений для них термін, мають право на повторну атестацію в наступний термін роботи ЕК протягом трьох років після закінчення університету за умови наявності вільного ліцензованого місця за обраною освітньо-професійною програмою.

РОЗДІЛ 4. ЗМІСТ ЕКЗАМЕНУ

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)

ЗК-8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-10. Здатність здійснювати комплексно - кваліфікаційний аналіз, прогнозувати виклики та загрози національній безпеці та генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-11. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані та професійні завдання та вирішувати практичні проблеми у галузі національної безпеки.

ФК-2. Здатність аналізувати потенційні загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегії розвитку держави, регіону, галузі в безпековій сфері.

ФК-3. Здатність використовувати категоріально-понятійний апарат загальної теорії національної безпеки.

ФК-7. Здатність визначати необхідні технічні заходи врегулювання конфліктів

і підтримання миру.

ФК-18.Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

ФК-20. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.

ТЕМА 1. Поняття та зміст національної безпеки. Визначення дифеніції «національна безпека». Складові національної безпеки. Сучасні уявлення про безпеку. Категорія «національна безпека»: сутнісні та змістовні особливості. Сутність та взаємозв'язок основних понять теорії національної безпеки та національних інтересів. Сутність поняття «національна безпека» та його взаємозв'язок з поняттями «націоналізм» і «нація». Поняття, зміст суб'єктів та об'єктів національної безпеки. Складові національної безпеки та їх характеристика (політична безпека, державна безпека, економічна безпека, соціальна безпека, інформаційна безпека, екологічна безпека тощо). Національної безпека, як характеристика розвитку соціуму і держави, її види та складові. Поняття «загроза», «виклик» та «ризик» в теорії національної безпеки Умови формування та захисту національних цінностей України та їх зв'язок з національними інтересами.

ТЕМА 2. Проблеми конституційно-правового забезпечення національної безпеки України. Стратегія національної безпеки України в сучасних умовах: завдання і проблеми реалізації. Конституційні гарантії забезпечення національної безпеки Української держави. Законодавче забезпечення національної безпеки України.

ТЕМА 3. Зовнішня політика України із забезпечення національної безпеки: загальний стан і перспективи розвитку. Національна безпека як об'єкт зовнішньої політики України Правові засади зовнішньої політики із забезпечення національної безпеки. Основні напрями зовнішньої політики української держави в здійсненні завдань національної безпеки. Виклики та загрози зовнішній політиці України щодо забезпечення національної безпеки та шляхи їх нейтралізації. Трансформація моделі зовнішньої політики у стратегії забезпечення національної безпеки України

ТЕМА 4. Методологічні та правові основи розвитку сектора безпеки і оборони України. Понятійно-категорійний апарат. Правові ознаки сектора безпеки і оборони Об'єкт (предмет) сектора безпеки і оборони. Суб'єкти (складові) сектора безпеки і оборони. Сфери (межі) сектора безпеки і оборони. Суб'єктивна ознака сектора безпеки і оборони. Визначення складу сил безпеки і оборони та їх функціональне призначення.

ТЕМА 5.Теоретико-методологічні засади формування та забезпечення безпеки. Безпека як філософська, соціальна та економічна категорія та тенденції розвитку соціальної безпеки в Україні. Трансформації моделі соціальної безпеки у правовому полі національної безпеки . Багаторівнева система соціальної, національної безпеки: чинники формування та механізми взаємодії.

ТЕМА 6. Загальна оцінка стану та проблем національної безпеки в Україні. Характеристики та особливості прояву внутрішніх загроз соціальній безпеці. Формування соціально-економічних умов протидії соціально-економічним небезпекам. Консолідація українського суспільства на засадах стабільності, соціального порядку та довіри.

ТЕМА 7. Система забезпечення національної безпеки та оцінка її потенціалу. Ідентифікація та моніторинг загроз національній безпеці. Види, ієрархія та класифікація небезпек національним інтересам. Класифікація небезпек національним інтересам та межа трансформації потенційних загроз. Визначення рівня загроз та викликів національній безпеці.

ТЕМА 8. Правові основи, суб'єкти та об'єкти стратегічного планування забезпечення національної безпеки в Україні. Пріоритети державної політики України щодо забезпечення національної безпеки. Розробка Стратегії національної безпеки. Підходи щодо розробки стратегії національної безпеки. Методологічні основи розробки та оцінки варіантів Стратегії національної безпеки. Особливості організації стратегічного планування в Україні. Досвід інших країн щодо організації стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Пріоритети та механізми стратегічного планування колективної безпеки в ЄС.

ТЕМА 9. Сучасні глобальні процеси та виклики безпеці. Концепції глобалістики та глобальні проблеми сучасності. Концепції, теорія та категорії глобалістики. Цілісність сучасного світу та школи глобалістики Основи теорії та категорії глобалістики. Глобальні процеси та проблеми сучасності Глобальні процеси природного характеру. Вплив глобалізації на культуру сучасного світу Зміна парадигми міжнародних відносин. Тероризм як загроза глобальній та національній безпеці Розробка аналітичних прогнозів у сфері міжнародних відносин та чинники формування геостратегії України. Моделі світоустрою як варіанти геополітичного майбутнього. Методика розробки аналітичних прогнозів у сфері міжнародних відносин Сценарії майбутнього системи міжнародних відносин. Визначальні чинники формування геостратегії України. Сценарії геополітичного майбутнього України. Україна в геостратегіях Заходу Україна в стратегічних концепціях НАТО. Євразійський чинник у формуванні геостратегії України. Сутність та специфіка економічних та політичних інтеграційних процесів. Розвиток спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.

ТЕМА 10. Гібридна війна: сутність та структура феномену. Загальна характеристика рис гібридної війни. Теоретико-методологічні виміри сучасних гібридних загроз. Концептуальне обґрунтування гібридної війни Д. Кілгаллен, Д. Ласіка, Джеймс Н. Маттіс, Ф. Хоффман. Сучасний вимір війни має гібридний характер і відбувається на різних рівнях: фізичний, інформаційний психологічний простір. Російська агресія як виклик українському політичному та безпековому простору.

ТЕМА 11. Державне управління у сфері національної безпеки. Методологічні та організаційно-правові засади державного управління у сфері національної безпеки Мета, суб'єкти та об'єкти державного управління у сфері національної безпеки. Основи розробки науково обґрунтованих рішень з питань забезпечення національної безпеки. Моделювання процесу розробки та прийняття рішення щодо забезпечення національної безпеки. Баланс інтересів суспільства та держави, як мета суб'єктів забезпечення національної безпеки. Функції та критерії ефективності державного управління у сфері національної безпеки інституційно-цивілізаційні засади механізму забезпечення національної безпеки.

ТЕМА 12. Концептуальні засади державної політики національної безпеки. Чинники, які здійснюють вплив на політику національної безпеки України та її основні завдання. Інституційні засади державної політики національної безпеки. Правові основи, принципи та суб'єкти державної політики національної безпеки. Демократичний контроль за секторами національної безпеки.

ТЕМА 13. Стратегічне управління у сфері національної безпеки. Місце та роль концепцій, доктрин та стратегій при стратегічному управлінні у сфері національної безпеки. Цілі, критерії ефективності, суб'єкти та схема стратегічного управління у сфері національної безпеки.

ТЕМА 14. Концептуальні засади стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Понятійно-категорійний апарат стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Формалізація процесу стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Основні поняття, принципи та суб'єкти оборонного планування.

ТЕМА 15. Політична безпека України та її реалізація в сучасних умовах. Політична безпека України як наукова і практична проблема. Завдання і функції держави з забезпечення політичної безпеки. Організація системи забезпечення політичної безпеки країни. Державне регулювання національної політичної безпеки. Посилення політичної безпеки у контексті внутрішніх і зовнішніх загроз.

ТЕМА 16. Місце політичної безпеки в межах загальної системи національної безпеки. Загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни. Класифікаційні виміри загроз політичній безпеці. Шляхи підвищення рівня політичної безпеки Української держави на сучасному етапі її розвитку. Основні напрями можливого застосування зарубіжного досвіду забезпечення політичної безпеки України в сучасних складних геополітичних умовах.

ТЕМА 17. Місце і роль інформаційної безпеки в системі національної безпеки держави Інформаційно-аналітичне забезпечення політики національної безпеки. Інформаційна безпека як складова національної безпеки держави. Інформаційна безпека як складова інших сфер національної безпеки держави. Інформаційні виклики гібридної війни. Специфіка інформаційно-комунікаційної складової ведення гібридних агресій.

ТЕМА 18. Інформаційні війни як джерело загроз національній безпеці держави. Конструкт інформаційної складової гібридної війни. Сутність поняття «інформаційна війна». Чинники, які обумовлюють неминучість інформаційних воєн. Погляди зарубіжних фахівців на ведення інформаційної війни. Погляди військового керівництва США на ведення інформаційної війни. Інформаційна війна за поглядами китайських військових аналітиків. Погляди російських військових фахівців на роль інформаційної компоненти у війнах майбутнього.

ТЕМА 19. Економічна безпека України: виклики та загрози. Економічна безпека як складовий елемент національної безпеки. Економічна безпека як засіб захисту національних інтересів держави. Елементи економічної безпеки: ресурсний, сировинний, енергетичний, фінансовий, військово-економічний, інформаційний, продовольчий, соціальний, демографічний, екологічний елементи та тіньова економіка.

ТЕМА 20. Підходи, методи та технології реагування на загрози національній безпеці. Поняття, типологія та методи аналізу соціальних конфліктів. Поняття технологій та підходи щодо державного реагування на загрози національній безпеці. Конструювання технологій державного реагування на загрози національній безпеці. Державне реагування на загрози соціально-економічній та інформаційній безпеці.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Безпека як категорія та функція державного управління.
2. Критерії оцінювання національної безпеки.
3. Цілі сталого розвитку як стратегічні орієнтири політики національної безпеки.
4. Національні цінності та їх класифікація.
5. Особливості формування національних цінностей України.
6. Національні інтереси та їх класифікація.
7. Взаємозв'язок національних цінностей та національних інтересів.
8. Національні інтереси України у внутрішньополітичній та зовнішньополітичній сферах (кожна окремо).
9. Національні інтереси України у економічній сфері.
10. Національні інтереси України у соціальній та гуманітарній сферах (кожна окремо).
11. Підходи до забезпечення національної безпеки.
12. Сутність та складові національної безпеки України.
13. Загрози національній безпеці та інструменти протидії їм.
14. Загрози реалізації національних інтересів та їх наслідки.
15. Класифікація небезпек національній безпеці (національним інтересам).
16. Фактори, що породжують загрози національній безпеці України.
17. Соціальні конфлікти як джерело загроз національній безпеці.
18. Взаємообумовленість та взаємозалежність понять "національна безпека" та "державна безпека".
19. Основні елементи сукупної могутності держави.
20. Вплив глобалізації на національну безпеку: соціально-гуманітарний, політичний та економічний вимір (кожен окремо).
21. Нейтралізація основних загроз та викликів національній безпеці в контексті російсько-української війни.
22. Планування інформаційно-аналітичної роботи.
23. Національна безпека України в умовах довготривалої війни
24. Механізми забезпечення національної стійкості України як складової національної системи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Законодавчі та нормативні акти

1. Конституція України: офіц. текст. від 28.06.1996 № 254к/96-вр ; у поточній редакції. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період

до 2030 року. Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» : Указ Президента України від 11 серпня 2021 року №347/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 серпня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 14 травня 2021 року № 347/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25 березня 2021 року №121/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

Навчальна література

1. Виклики національній безпеці у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій, за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 103 с.

2. Воєнні аспекти протидії "гібридній" агресії: досвід України : монографія; за заг. ред. А. М. Сиротенка. К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 176 с.

3. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій. За ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.

4. Глобалізаційні виклики сучасності: колективний підручник. авт. кол.: Л. Комаха, І. Алексеєнко, В. Гура, Г. Ситник, Н. Клименко, Є. Таран та ін.; за заг. ред. Л. Комахи. - К.: ВПЦ «Київський університет», 2022. 350 с.

5. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього. електронна колективна монографія / авт. кол.: Л. Комаха, І. Алексеєнко, В. Гошовська, В. Колтун, Р. Марутян та ін.; за заг. ред. Л. Комахи, І. Алексеєнко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с.

6. Глобальна та національна безпека: підручник, за заг.ред. Г.П.Ситника. К.: НАДУ, 2016. 784 с.

7. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. К.: НІСД, 2010. 288 с.

8. Горбулін В.П. Світова гібридна війна: український фронт: монографія. К.: НІСД, 2017. 496 с.

9. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів: Сполом, 2020. 418 с.

10. Зовнішня політика та національна безпека : навч. посіб. за ред. Г. П. Ситника. К. : ВПЦ "Київський університет", 2022. 208 с.

11. Конкурентоспроможність держави та національна безпека: курс лекцій, за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 86 с.
12. Методика оцінювання ефективності державного механізму реагування на загрози національним інтересам України: монографія. за заг. ред. Г. П. Ситника та Л. М. Шипілової К.: НАДУ, 2016. 190 с.
13. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел; за ред. Г. П. Ситника. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372 с.
14. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія, за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків: Право, 2021. 776 с.
15. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. за заг. ред. О. О. Резнікової. К.: НІСД, 2020. 84 с.
16. Організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023 112 с.
17. Орел М. Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки: монографія. К.: Поліграф Плюс "Ц-СГ", 2019. 320 с.
18. Основи стратегічного планування національної безпеки : навч. посіб. за ред. Г. П. Ситника. К. : ВПЦ "Київський університет", 2022. 208 с.
19. Основи теорії управління у сфері національної безпеки: курс лекцій, за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 174 с.
20. Політико-правове забезпечення публічного управління у сфері національної безпеки: курс лекцій, за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 142 с.
21. Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки: (системні, політичні та економічні аспекти): словник-довідник, за заг.ред. Д.В.Неліпи, Є.О.Романенка, Г.П.Ситника, Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2020. 380 с.
22. Публічне управління у сфері національної безпеки : підручник, за ред. Г. П. Ситника. К. : ВПЦ "Київський університет", 2022. 464 с.
23. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. К.: НІСД, 2022. 532 с.
24. Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика: монографія, за ред.. Ф.В.Саганюк, О.В.Устименко, М.М.Лобко та ін. К.: Академпрес, 2017. 182 с.
25. Ситник Г. П., Зубчик О. А., Орел М. Г., Штельмашенко М. Г. Політико-правове забезпечення публічного управління та адміністрування: підручник, за ред. Г. П. Ситника. К.: ВПЦ «Київський університет», 2020. 504 с.
26. Ситник Г.П., Неліпа Д.В., Орел М.Г. Зовнішня політика та національна безпека: навч.посібник. К.: Видавець Кравченко Я.О., 2021. 244 с.
27. Ситник Г.П., Орел М.Г. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник, за ред. Г.П.Ситника. К.: МАУП, 2021. 372 с.
28. Ситник Г.П., Орел М.Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник, за ред. Г.П.Ситника. К.: Видавець Кравченко Я.О., 2020. 360 с.
29. Сучасні проблеми розвитку теорії національної безпеки: курс лекцій, за ред.. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 136 с.
30. Тертичка В.В. Стратегічне управління: підручник. К.: "К.І.С.", 2017. 932 с.
31. Філософія війни та миру: курс лекцій. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 118

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).

ЗК-9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-10. Здатність здійснювати комплексно - кваліфікаційний аналіз, прогнозувати виклики та загрози національній безпеці та генерувати нові ідеї (креативність).

ФК-3. Здатність використовувати категоріально-понятійний апарат загальної теорії національної безпеки.

ФК-4. Здатність логічно мислити, аналізувати та застосовувати інструментарій теоретичної та прикладної політичної теорії у фаховій діяльності.

ФК-18. Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

ФК-20. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.

ФК-21. Здатність здійснювати обґрунтування варіантів побудови систем моніторингу та протидії гібридним загрозам.

ТЕМА 1. Вступ. Структура та зміст дисципліни. Основні поняття та категорії. Безпека в інформаційному суспільстві. Поняття інформаційної безпеки. Об'єкти і суб'єкти інформаційної безпеки. Складові інформаційної безпеки. Види та властивості інформації як предмета захисту.

ТЕМА 2. Місце інформаційної безпеки в системі національної безпеки країни. Концепція інформаційної безпеки. Основні напрями національної інформаційної політики. Доктрина інформаційної безпеки України. Безпека об'єктів інформаційної сфери держави в умовах сьогодення.

ТЕМА 3. Загрози безпеці інформації та канали витоку інформації. Види і джерела (внутрішні та зовнішні) загроз інформаційної безпеки. Джерела загроз інформаційній безпеці. Проблеми регіональної інформаційної безпеки. Інформаційні війни: види, форми та характерні ознаки. Інформаційна війна як загроза національній безпеці. Інформаційний тероризм. Інформаційна злочинність. Цілі і задачі оцінки загроз інформаційної безпеки. Методи порушення конфіденційності, цілісності та доступності інформації. Причини, види, канали витоку і спотворення інформації. Методи та засоби захисту каналів витоку інформації.

ТЕМА 4. Психологічна війна та інформаційно-психологічна безпека держави. Основні поняття психологічної війни. Технології психологічної війни. Методи впливу в психологічній війні. Особливі способи та прийоми психологічної війни. Основи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки держави.

ТЕМА 5. Світовий досвід нормативно-правового забезпечення та стандартизації інформаційної безпеки. Міжнародне законодавство в області інформаційної безпеки. Інформаційна безпека у провідних країнах світу.

ТЕМА 6. Інформаційна безпека України. Національні інтереси України в інформаційній сфері та шляхи їхнього забезпечення. Загрози інформаційній безпеці

України. Джерела загроз інформаційній безпеці України. Стан інформаційної безпеки України. Завдання і забезпечення інформаційної безпеки України. Особливості забезпечення інформаційної безпеки України в різних сферах суспільного життя. Міжнародне співробітництво України в галузі забезпечення інформаційної безпеки.

ТЕМА 7. Нормативно-правова база інформаційної безпеки України. Нормативно-правові основи захисту інформації в Україні (Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про захист персональних даних» тощо). Правові основи захисту інформації із використанням застосування технічних засобів. Призначення і задачі в сфері забезпечення інформаційної безпеки на рівні держави.

ТЕМА 8. Інформаційні війни як складова частина гібридної війни. Інформаційні війни в контексті гібридної війни на прикладі російської агресії стосовно України та інших країн світу. Протидія сучасним викликам у геополітичному просторі. Основні цілі та методи впливу й ведення інформаційної війни в контексті як гібридної війни та повномасштабного вторгнення. Стратегія інформаційної безпеки.

ТЕМА 9. Інформаційні виклики гібридної війни. Вплив кібер і мас-медіа на роль держави в умовах військових конфліктів. Інформаційна сфера як ключова роль у формуванні громадської думки. Методи і прийомів інформаційної війни. Стратегії протидії інформаційній війні в умовах російської агресії.

Важливість координації та співпраці між силами безпеки, правоохоронними органами й іншими зацікавленими сторонами для ефективного протидії інформаційній агресії.

ТЕМА 10. Маніпулятивні технології ЗМК в процесі проведення інформаційних війн. Дезінформація. Пропаганда. Специфіка інтернет-ресурсів як засобів маніпулятивного впливу на суспільство в дискурсі російсько-української гібридної війни. Медіатизація війни та її інформаційна складова. Домінування інформаційних методів домінують над військовими. Розуміння та аналізу інформації, що надходить до суспільства, важливість критичного мислення та здатності розпізнавати дезінформацію. Механізми протидії інформаційним атакам та інформаційним впливам країни-агресора.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Національні інтереси України в інформаційній сфері та шляхи їхнього забезпечення.
2. Загрози інформаційній безпеці України. Джерела загроз інформаційній безпеці України.
3. Стан інформаційної безпеки України. Завдання і забезпечення інформаційної безпеки України.
4. Особливості забезпечення інформаційної безпеки України в різних сферах суспільного життя. Міжнародне співробітництво України в галузі забезпечення інформаційної безпеки.
5. Нормативно-правові основи захисту інформації в Україні (Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про захист персональних даних» тощо).
6. Правові основи захисту інформації із використанням застосування технічних засобів. Призначення і задачі в сфері забезпечення інформаційної безпеки на рівні

держави.

7. Інформаційні війни в контексті гібридної війни на прикладі російської агресії стосовно України та інших країн світу. Протидія сучасним гібридним викликам у геополітичному просторі.

8. Основні цілі та методи впливу й ведення інформаційної війни в контексті як гібридної війни та повномасштабного вторгнення.

9. Вплив кібер і мас-медіа на роль держави в умовах військових конфліктів.

Інформаційна сфера як ключова роль у формуванні громадської думки.

10. Методи і прийоми інформаційної війни. Стратегії протидії інформаційній війні в умовах російської агресії.

11. Важливість координації та співпраці між силами безпеки, правоохоронними органами й іншими зацікавленими сторонами для ефективного протидії інформаційній агресії.

12. Дезінформація. Пропаганда. Специфіка інтернет-ресурсів як засобів маніпулятивного впливу на суспільство в дискурсі російсько-української гібридної війни.

13. Медіатизація війни та її інформаційна складова. Домінування інформаційних методів над військовими. Розуміння та аналіз інформації, що надходить до суспільства, важливість критичного мислення та здатності розпізнавати дезінформацію.

14. Механізми протидії інформаційним атакам та інформаційним впливам країни-агресора.

15. Особливі способи та прийоми психологічної війни. Основи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки держави.

16. Інформаційна війна як загроза національної безпеки. Інформаційні війни: види, форми та характерні ознаки.

17. Основи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки держави.

18. Причини, види, канали витоку і спотворення інформації. Методи та засоби захисту каналів витоку інформації.

19. Основні напрями національної інформаційної політики. Доктрина інформаційної безпеки України. Безпека об'єктів інформаційної сфери держави в умовах сьогодення.

20. Національні інтереси України в інформаційній сфері та шляхи їхнього забезпечення.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Василевич Ю. В. Інформаційно-комунікаційні технології в політиці: електронна демократія. Україна і світ : теоретичні й практичні аспекти сучасного політичного процесу : монографія. за заг. ред. Н. О. Ніколаєнко. Херсон : Грін Д. С., 2016.
2. Асанова А. А. Електронний уряд як дійовий механізм взаємодії і форма співпраці держави та громадян в інформаційному суспільстві. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/TEKNOLOGIYA/03-ASANOVA.pdf>.
3. Ніколаєнко Н.О., Комарчук О.О., Засоби масової комунікації як детермінанти гібридної війни Миколаїв : НУК, 2021. 196 с
4. N. Nikolayenko, Intercultural communication in the context of globalization dialogue: development strategies: monographic series «EUROPEAN SCIENCE», Book 4, Part 8,

- Chapter 1.1 Communication component of the russian-ukrainian hybrid war, 244 с., ScientificWorld -NetAkhatAV Lußstr 13, Karlsruhe, Germany, 2021, 244 с., авторський доробок С.11-21.
5. Ніколаєнко Н.О., Царенко О.О., Політична участь громадян в процесі трансформації українського суспільства монографія, Миколаїв : НУК, 2022. 203 с. URI: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5640>
 6. Ніколаєнко, Н. О. Інформаційна безпека та політична комунікація : навч.-метод. посібник. Миколаїв : НУК, 2022. –121 с. URI: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5637>
 7. Ніколаєнко Н. О. Інформаційні виклики для України в умовах російсько-української гібридної війни, *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 2019, № 2(6), с.49-58 .
 8. Ніколаєнко Н. О Маніпулятивний характер російських засобів масової комунікації в умовах російсько-української гібридної війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020, № 1(7), С.93-104. (у співав.)
 9. N. Nikolayenko, Russian aggression as a challenge in the sphere of Ukraine's national security *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 2021, № 1(9), С.86-93.
 10. Ніколаєнко Н.О., Інформаційний фронт російсько-української гібридної війни *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 2022, № 4(12) С.109 -114.
 11. Виклики національній безпеці у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. - 103 с.
 12. Ситник Г.П., Загорітня Г.П., Марутян Р.Р. Інформаційно-комунікаційні технології у сфері національної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. Г.П. Ситника; ТОВ «Академпрес». – Київ, 2024. – 176 с.
 13. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел; за ред. Г. П. Ситника. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372.. с.
 14. Ткачук Т.Ю., Довгань О.Д. Система інформаційної безпеки України: онтологічні виміри. Ін-формація і право. 2018. No 1 (24). С. 89–104
 15. Філософія війни та миру: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. -118 с.

ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ЗК-10. Здатність здійснювати комплексно – кваліфікаційний аналіз, прогнозувати виклики та

загрози національній безпеці та генерувати нові ідеї (креативність).

ФК-2. Здатність аналізувати потенційні загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегії розвитку держави, регіону, галузі в безпековій сфері.

ФК-16. Здатність аналізувати загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи базові знання нормативної та прикладної основи соціально-політичного аналізу.

ФК-18. Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій

структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

ФК-19. Здатність професійно виконувати політико - організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

ФК-20. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.

ТЕМА 1. Концептуальні підходи та методологічна основа дослідження політичної безпеки.

ТЕМА 2. Політична безпека як критерій реалізації функцій політичної системи.

ТЕМА 3. Місце політичної безпеки в межах цілісної системи національної безпеки: вітчизняний та зарубіжний досвід.

ТЕМА 4. Нормативно-правове регулювання політичної безпеки держави в сучасній Україні.

ТЕМА 5. Глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці України.

ТЕМА 6. Російська агресія як виклик українському політичному та безпековому простору.

ТЕМА 7. Механізм забезпечення політичної безпеки держави в сучасних українських реаліях.

ТЕМА 8. Перспективи та шляхи зміцнення політичної безпеки сучасної Української держави.

ТЕМА 9. Проблеми забезпечення політичної безпеки держави в сучасних українських реаліях.

ТЕМА 10. Перспективи удосконалення системи політичної безпеки Української держави.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Місце політичної безпеки в межах цілісної системи національної безпеки: вітчизняний та зарубіжний досвід.

2. Нормативно-правове регулювання політичної безпеки держави в сучасній Україні.

3. Глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці України.

4. Російська агресія як виклик українському політичному та безпековому простору .

5. Механізм забезпечення політичної безпеки держави в сучасних українських реаліях.

6. Перспективи та шляхи зміцнення політичної безпеки сучасної Української держави.

7. Проблеми забезпечення політичної безпеки держави в сучасних українських реаліях.

8. Перспективи удосконалення системи політичної безпеки Української держави.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянчук В. Ф. Глобальна та національна безпека: підручник, за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибр. наук. праці. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
3. Власюк О. С., Кононенко С. В. Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни: монографія. Київ: НІСД, 2017. 304 с

4. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
5. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Київ: Нац. ін-т стратегічних досліджень (НІСД), 2010. 285 с.
6. Кравчук О. Ю. Політична безпека Української держави як чинник демократичного розвитку суспільства». Монографія. Миколаїв, 2021. 215 с.
7. Кравчук О. Ю. Політична безпека України як наукова і практична проблема. Міжнародний науковий журнал. 2016. Т. 3. № 6. С.82–83.
8. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн / за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика. Київ: НАДУ, 2019. 384 с.
9. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ: Гельветика, 2017. 168 с.
10. Пашина Н. П. Макрополітична ідентичність як фактор політичної безпеки у багатоскладових суспільствах (теоретичний аспект). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Історія і політологія»*. 2019. Вип.26. С. 168-180.

ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ТА СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).

ЗК-7. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань

ФК-2. Здатність аналізувати потенційні загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегії розвитку держави, регіону, галузі в безпековій сфері.

ФК-5. Здатність використовувати історичний досвід військових та політичних стратегій іноземних держав з метою вирішення завдань з національної безпеки.

ФК-12. Здатність використовувати знання з загальновійськової та спеціальної підготовки.

ТЕМА 1. Статут Внутрішньої Служби Збройних Сил України.

ТЕМА 2. Дисциплінарний Статут Збройних Сил України.

ТЕМА 3. Статут гарнізонної та вартової служб збройних сил України.

ТЕМА 4. Стройовий статут Збройних Сил України.

ТЕМА 5. Топографічні карти Збройних Сил України.

ТЕМА 6. Місцевість як елемент бойової обстановки.

ТЕМА 7. Орієнтування та вимірювання на місцевості.

ТЕМА 8. Робоча карта командира як засіб управління.

ТЕМА 9. Спеціальна підготовка. Основи сучасного загальновійськового бою.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Види загальновійськового бою та їх стисла характеристика, його характерні риси.
2. Ведення бою із застосуванням звичайної зброї в сучасних умовах російсько-української війни.
3. Основні принципи ведення сучасного загальновійськового бою.

4. Основні форми тактичних дій військових частин і підрозділів у загальновійськовому бою, розкрити їх сутність.
5. Мета, завдання радіаційного, хімічного і біологічного захисту підрозділів в основних видах бою.
6. Бойове застосування підрозділів ППО ЗСУ, БПЛА та безпілотних літальних апаратів (дронів) різного призначення, використання РЕБ.
7. Використання засобів зв'язку для управління підрозділами в сучасних умовах ведення військових дій та їх особливості.
8. Військова дисципліна: основні характеристики.
9. Основні форми тактичних дій військових частин і підрозділів у загальновійськовому бою, розкрити їх сутність.
10. Статут Внутрішньої Служби Збройних Сил України.
11. Види ядерних вибухів. Вражаючий фактор ядерного вибуху.
12. Фізико-технічні основи ядерної зброї. Ядерні заряди, ядерні боєприпаси – їх поділ за потужністю.
13. Розвідувальні ознаки ядерних боєприпасів. Характерні ознаки складів ядерної зброї їх характерні риси.
14. Вражаючий фактор ядерного вибуху, їх характеристика.
15. Хімічна зброя: основні показники та види. Бойові токсичні хімічні речовини.
16. Отруйні речовини нервово-паралітичної дії, їх характеристика. Симптоми ураження. Перша медична допомога.
17. Отруйні речовини задушливої дії. Симптоми ураження. Перша медична допомога.
18. Отруйні речовини шкірно-наривної дії. Симптоми ураження. Перша медична допомога.
19. Біологічна зброя. Бойові біологічні речовини. Бойові властивості біологічної зброї.
20. Ознаки застосування хімічної зброї. Фізико-хімічні властивості. Клініка ураження хлором та аміаком. Перша медична допомога.
21. Променева зброя, радіочастотна зброя. Принципи, на яких вона заснована.
22. Інфразвукова зброя, радіологічна, радіочастотна зброя: принципи застосування та вражаючий фактор.
23. Сутність та порядок оцінки радіаційної загрози та оцінка хімічної обстановки.
24. Аерозолі та їх основні способи застосування. Класифікація аерозольних завіс.
25. Колективні засоби захисту: стаціонарні споруди, фортифікаційні споруди, укриття відкритого, закритого типу.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Конституція України : за станом на 1 січня 2020 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1996. 141 с. (Закон України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про оборону України» : за станом на 1 квітня 2022 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1992. 106 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
3. Закон України “Про національну безпеку України” : за станом на 24 листопада 2021 року. *Відомості Верховної Ради України*, 2018. 241 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

4. Закон України “Про Збройні Сили України” : за станом на 1 квітня 2022 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1992. 108 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.
5. Закон України “Про військовий обов’язок і військову службу” : за станом на 23 квітня 2022 року *Відомості Верховної Ради України*, 1992. 385 с. URL: : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
6. Закон України “Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України” : за станом на 21 березня 2022 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1999. 194 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14> .
7. Закон України “Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України” : за станом на 21 березня 2022 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1999. 197 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14>.
8. Закон України “Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України” : за станом на 2 квітня 2022 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1999. 196 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14>.
9. Закон України “Про Стройовий статут Збройних Сил України” : за станом на 1 жовтня 2020 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1999. 195 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14>.
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” : Указ Президента України : за станом на 17 вересня 2021 року. *Офіційний вісник Президента України*, 2021. 27 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021>.
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року “Про Стратегію воєнної безпеки України” : Указ Президента України : за станом на 25 березня 2021 року. *Офіційний вісник Президента України*, 2021. –33 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021>.
12. Про Концепцію гуманітарного і соціального розвитку в Збройних Силах України : Указ Президента України : за станом на 12 січня 2004 року. Верховна Рада України. Офіційний вісник України, 2004. 14 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28/2004>.
13. Про Концепцію виховної роботи в Збройних силах та інших військових формуваннях України : Указ Президента України : за станом на 10 лютого 2004 року. Верховна Рада України. Офіційний вісник України, 2004. 18 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981/98>.
14. Про затвердження Тимчасового стандарту оперативних (тактичних) умовних знаків (першого стандарту) для оформлення оперативних (бойових) документів : наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 2 липня 2016 року № 274. Генеральний штаб Збройних Сил України: Вид-во ГШ ЗСУ 2016. –86 с.
15. Про затвердження Тимчасового порядку оформлення оперативних (бойових) документів : Наказ Головного командування Збройних Сил України від 11 вересня 2020 року №140. Головне командування Збройних Сил України. Офіц. вид. Київ : Вид-во Збройні Сили України, 2020. 263 с. URL: : https://drive.google.com/file/d/1SdiDJDnQcoJ-wRYyBt81f49FR_aFeGs/view
16. Загальновійськова підготовка: Навчальний посібник для студентів медичного факультету ВНМУ імені М. І. Пирогова. М. В. 2022 - 304с.

17. Шмаль С.Г. Довідник з військової топографії. Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ 2021, 119 с.
18. Довідник з основних понять військової топографії. ВП 7-30(11).01 Затверджено командувачем Сухопутних військ Збройних Сил України вих. № 116/7/2/14 від 04.01.2022. 116 с.
19. Основи топографії: Навчальний посібник для студентів геологічних спеціальностей / укладач: Л. М. Хом'як. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2020. 96 с.
20. Загальна тактика. Ч.1. Навчальний по посібник. Х.: ХУПС 2020. 242 с.
21. Бойовий статут Сухопутних військ. Ч. II, "Паливода", МО України, 2015.
22. Бойовий статут Сухопутних військ. Ч. III, "Паливода", МО України, 2015.
23. А. М. Кривошеєв, А. І. Приходько, В. М. Петренко, Р. В. Сергієнко. Військова топографія. Навчальний посібник. Суми «Видавництво СумДУ» 2021. 281 с.

Додаткова література.

1. Формування навичок роботи з топографічною картою: Навчальний посібник . Харків: Нац. юрид. акад. України, 2021. 80 с.
2. Навігаційне забезпечення військ. А.П. Багмет, О.В. Кравчук, О.Г. Міхно, М.С. Пастушенко та ін. Довідник. К.: ЦУВТН ГУОЗ КСП ЗСУ, 2020. 416 с.: іл.
3. Впровадження державної геодезичної референцної системи координат України УСК 2000 / Науково-дослідний інститут геодезії і картографії. Київ, 2020.
4. Методичний посібник щодо використання топографічних карт НАТО в Збройних Силах України в рамках програми "Партнерство заради миру". Вид. РВЦ ЗСУ, Київ 2021.

ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ЗК-3.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ФК- 3. Здатність використовувати категоріально - понятійний апарат загальної теорії національної безпеки.

ФК- 4. Здатність логічно мислити, аналізувати та застосовувати інструментарій теоретичної та прикладної політичної теорії у фаховій діяльності.

ФК-16.Здатність аналізувати загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи базові знання нормативної та прикладної основи соціально-політичного аналізу.

ФК-17. Здатність застосовувати ключові поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів органів безпеки, відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

ФК-19. Здатність професійно виконувати політико- організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

ФК- 20. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.

ТЕМА 1. Політичний аналіз та прогнозування як умова забезпечення національної безпеки держави. Політичний аналіз та прогнозування, як невід'ємний елемент

розробки та впровадження політики національної безпеки. Прогнозування та оцінювання державної політики національної безпеки. Прогнозування та аналіз політики національної безпеки: політичне та стратегічне.

ТЕМА 2. Основні поняття політичного аналізу та прогнозування. Передбачення та прогнозування. Соціальне та політичне прогнозування – вихідні поняття. Прийоми прогнозування та методика.

ТЕМА 3. Прогностичні принципи та параметри прогнозу. Прогностичні принципи прогнозів. Прогностичні принципи псевдо прогнозів. Складові прогнозу.

ТЕМА 4. Типологія прогнозів. Прогнозні ефекти. Природознавчі, соціальні та суспільствознавчі прогнози. Поточні, короткотермінові, довготермінові, середньо термінові та над довготермінові прогнози. Пошукові, нормативні та планові прогнози. Сфери застосування політичних прогнозів (внутрішньополітична, зовнішньополітична, воєнно-політична, ідеологічна, соціальна, економічна, екологічна). Прогностичні ефекти.

ТЕМА 5. Інструментарій та етапи прогнозування. Джерела прогнозової інформації. Способи розробки прогнозів (анкетування або експертиза, екстраполяція та інтерполяція, моделювання). Базові поняття інструментарію. Основні етапи прогнозування (перед прогнозна орієнтація, побудова вихідної моделі, збір даних прогнозного фону, побудова динамічних рядів показників, оцінка достовірності та точності, створення рекомендацій, експертне обговорення). Програма дослідження.

ТЕМА 6-7. Методи прогнозування. Класифікація методів прогнозування. Експертні методи прогнозування. Фактографічні методи прогнозування. Методи екстраполяції прогнозів. Методи цільового прогнозування. Метод моделювання. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз.

ТЕМА 8. Моделювання соціально-політичних процесів і механізму прийняття державних рішень у сфері національної безпеки. Оптимальний підхід та оптимальні моделі у вивченні соціально-політичних процесів. Типи моделей соціальних явищ і процесів. Штучний інтелект та «івент-аналіз». Державні рішення як об'єкт політичного прогнозування. Моделювання механізму прийняття державних рішень.

ТЕМА 9. Стратегічний державний аналіз та прогнозування у сфері національної безпеки. політичний аналіз та прогнозування, як професійна діяльність. Прогнозування процесів суспільних модернізацій. Державно-політична стратегія соціальних перетворень. Порівняння типів і характеру державотворчих процесів. Стратегічний кількісний аналіз процесів соціально-економічного розвитку держави. Прогностичне моделювання та його методи. Верифікація та оцінювання альтернатив. Трендові моделі прогнозування. Виявлення тенденції змін. Типи динаміки змін. Екстрапольовані процеси. Лінійна екстраполяція. Логістична крива. Параболічний та гіперболічний процес. Адаптивні моделі. Метод «ковтальної середньої». Факторні моделі прогнозування, їх побудова. Метод кореляційного, дисперсійного і факторного аналізу. Феноменологічні моделі. Ефективні прийоми відбору факторів. Евристичні моделі прогнозування. Порівняльний аналіз інтенсивності використання методів. Типова імітаційна та ігрова модель.

ТЕМА 10. Внутрішньополітичне прогнозування. Внутрішня політика як об'єкт політичного аналізу та прогнозування. Споживачі та виконавці політичного аналізу та прогнозування. Становлення та розвиток аналітичного сегменту громадянського

суспільства та його роль у прогнозуванні внутрішньополітичної ситуації. Аналітика та її роль у сфері національної безпеки. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз у дослідженнях.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Політичний аналіз та прогнозування як невід'ємний елемент розробки та впровадження політики національної безпеки.
2. Прогнозування та оцінювання державної політики національної безпеки.
3. Прогнозування та аналіз політики національної безпеки: політичне та стратегічне.
4. Стратегічний державний аналіз та прогнозування у сфері національної безпеки.
5. Прогнозування процесів суспільних модернізацій.
6. Державно-політична стратегія соціальних перетворень.
7. Внутрішньополітичне прогнозування.
8. Становлення та розвиток аналітичного сегменту громадянського суспільства та його роль у прогнозуванні внутрішньополітичної ситуації.
9. Аналітика та її роль у сфері національної безпеки. Класифікація методів прогнозування. Експертні методи прогнозування. Фактографічні методи прогнозування. Методи екстраполяції прогнозів. Методи цільового прогнозування. Метод моделювання. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз.
10. Моделювання соціально-політичних процесів і механізму прийняття державних рішень у сфері національної безпеки.
11. Сфери застосування політичних прогнозів (внутрішньополітична, зовнішньополітична, воєнно-політична, ідеологічна, соціальна, економічна, екологічна).
12. Трендові моделі політичного прогнозування.
13. Внутрішня політика як об'єкт політичного аналізу та прогнозування.
14. Державні рішення як об'єкт політичного прогнозування. Моделювання механізму прийняття державних рішень.
15. Інструментарій та етапи прогнозування.
16. Становлення та розвиток аналітичного сегменту громадянського суспільства та його роль у прогнозуванні внутрішньополітичної ситуації.
17. Основні етапи прогнозування (перед прогнозна орієнтація, побудова вихідної моделі, збір даних прогнозного фону, побудова динамічних рідів показників, оцінка достовірності та точності, створення рекомендацій, експертне обговорення).
18. Соціальне та політичне прогнозування – вихідні поняття.
19. Прогнозування та аналіз політики національної безпеки: політичне та стратегічне.
20. Прогностичні принципи та параметри прогнозу. Прогностичні принципи прогнозів. Прогностичні принципи псевдо прогнозів. Складові прогнозу.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. К.: Генеза, 2006. 400с.
2. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Київ: Нац. ін-т стратегічних досліджень (НІСД), 2010. 285 с.
3. Горбулін В. П., Литвиненко О. В. Національна безпека: український вимір. Київ: ПП «Інтертехнологія», 2008. 104 с.

- 4.Лепський М.А. Якісні методи соціального прогнозування: методологія, методика, практика: підручник 2-е видання, доп. За загальною редакцією Лепський М. А. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2022. 440 с.
- 5.Лепська Н., Лепський М. «Метод прогнозування за аналогією». # GS Геополітичні студії. Робоча книга. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 62 с.
- 6.Лепська Н., Лепський М. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз у геополітичних дослідженнях. # GS Геополітичні студії. Робоча книга Запоріжжя : КСК-Альянс, 2018. 95 с.
- 7.Основи стратегічного прогнозування політичних ситуацій та процесів : навч. посіб. за ред. В. І. Воловик, М. А. Лепський, Е. А. Гугнін, І. О. Кудінов та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 464 с.
- 8.Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
- 9.Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія, за заг. ред. М.А.Лепського. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 428с.
- 10.Стратегічне управління та державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону : монографія ; Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського, Центр воєнно-стратег. дослідж. Київ : Видання Університету, 2021. 232 с.
11. Баронін А.С. Аналіз і прогноз у політиці та бізнесі: Курс лекцій. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. 128 с.
- 12.Валевський О.Л. Теорія і практика політичного аналізу: навч. посіб. К.: Міленіум, 2003. 227 с.
13. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.
- 14.Горбатенко В.П., Бутовська І.О. Політичне прогнозування: навч. посібник. К.: МАУП, 2005. 152 с.
- 15.Дерев'янка С. М., Матвієнків С. М. Політичне прогнозування: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2022. 146 с.
16. Коваленко А.О. Політичний аналіз, прогнозування. К.: Науковий світ, 2002. 201 с.
- 17.Методологія стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та національній стабільності : монографія; за заг. ред. Л. М. Шипілової. К. : НАДУ, 2018. 232 с.
- 18.Гребенюк М. В. Основи стратегічних комунікацій за стандартами НАТО : навч. посіб. К., 2017. 180 с.
19. Романов В., Рудік О., Брус Т. Вступ до аналізу державної політики: навч. посібник. К., 2001.
- 20.Цевельов О. Російсько-Українська війна: холодна весна 2022 :монографія : НУОУ, 2022. 104 с.
- 21.Шипілова Л.М. Стратегічне планування у сфері національної безпеки: курс лекцій. К: ВПЦ "Київський університет", 2023. -143 с.

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОРГАНАХ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**
Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-10. Здатність здійснювати комплексно – кваліфікаційний аналіз, прогнозувати виклики та

загрози національній безпеці та генерувати нові ідеї (креативність).

ФК- 3. Здатність використовувати категоріально - понятійний апарат загальної теорії національної безпеки.

ФК- 4. Здатність логічно мислити, аналізувати та застосовувати інструментарій теоретичної та прикладної політичної теорії фаховій діяльності.

ФК-11. Здатність використовувати практичні навички, тактику та прийоми, роботи з людьми в інтересах службової діяльності.

ФК-18. Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

ФК-19. Здатність професійно виконувати політико- організаційні, експертні, дорадчі та консультативні функції на національному та міжнародному ринку праці.

ФК- 20. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.

ТЕМА 1. Сутність та принципи державного управління. Поняття соціального управління та державного управління. Сутність понять «державне управління», «державна служба». Об'єкт та предмет державного управління. Теорія державного управління як самостійна галузь наукового знання. Необхідність проведення децентралізації влади в Україні. Основні напрями та хід децентралізації. Сутність принципів державного управління. Основні принципи державного управління. Класифікація принципів державного управління. Особливості застосування принципів державного управління.

ТЕМА 2. Державна влада та державне управління. Базові терміни «влада», «політична влада», «державна влада». Конституційні засади державної влади в Україні. Державна влада як атрибут державно-владного механізму. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні. Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру. Сутність та об'єктивні умови і фактори, що детермінують зміст державного управління. Співвідношення понять «державна влада» та «державне управління». Елементи державного управління: суб'єкти, об'єкти, взаємозв'язки. Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування.

ТЕМА 3. Організаційна структура державного управління. Системні елементи організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організації державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління. Фактори, що визначають побудову організаційної структури державного управління. Типи організаційних структур державного управління. Поняття організаційної структури органу державної виконавчої влади. Види організаційних структур і вимоги щодо побудови організаційної структури. Державний орган як елемент організаційної структури державного управління, фактори, що визначають його структуру. Організаційно-правова (нормативна) форма

реалізації органу державної влади. Керівна ланка, структурні підрозділи та типові структури органів державної виконавчої влади, посада у структурі державного органу. Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування. Розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Взаємодія центральних, регіональних і місцевих органів державної влади і самоврядування. Побудова матриці розподілу функціональних обов'язків та організаційної структури в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. Основні складові державного апарату, види органів, що входять в його систему, та їх компетенція. Напрями удосконалення діяльності органів державного управління в перші роки незалежності.

ТЕМА 4. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в країні. Конституційні засади побудови структур державної влади в Україні. Конституція України про гілки влади в Україні. Інститут Президента в Україні та державне управління, їх еволюція. Сучасний статус і функції глави держави в Україні. Структура та функції державних органів при Президентові України. Верховна Рада України та державне управління. Законодавчі засади виконавчої влади в Україні. Функції Верховної Ради України у сфері державного управління. Повноваження Верховної Ради щодо формування структур виконавчої влади. Загальна характеристика системи органів виконавчої влади України. Основні ланки виконавчої вертикалі. Динамізм структури органів виконавчої влади. Управлінські зв'язки та управлінські відносини в системі органів виконавчої влади. Взаємодія органів виконавчої влади з Президентом України, Верховною Радою України та органами місцевого самоврядування. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади, його структура і компетенція. Відносини Кабінету Міністрів України з Верховною Радою України і Президентом України. Прем'єр-Міністр України: повноваження, компетенція. Секретаріат Кабінету Міністрів, його роль у забезпеченні діяльності Кабінету Міністрів України. Центральні органи виконавчої влади: права, компетенція, функції. Міністерства України, їх повноваження та функції. Державні Комітети України та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Урядові органи державного управління. Територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції. Централізація та децентралізація у структурній організації державною управління. Місцеві (територіальні) органи (підрозділи) міністерств у виконавчій вертикалі. Їх функції та відносини з місцевими державними адміністраціями. Місцеві (територіальні) органи (підрозділи) державних комітетів та інших центральних органів виконавчої влади, їх типи, функції та взаємовідносини з місцевими державними адміністраціями. Місцеві державні адміністрації в системі державного управління. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.

ТЕМА 5. Державна служба в системі державного управління. Соціальна природа виникнення державної служби; її ознаки, цілі, функції. Сутність та особливості державної служби як соціального інституту. Державна служба як інструмент реалізації державної політики. 12 Державна служба як публічний інститут. Поняття державно-службових відносин: державно-правові, статутні, владні. Державна служба як організаційний інститут. Види державної служби, їх відмінність і функціональна специфіка. Правові джерела державної служби. Класифікація посад державних

службовців: політичні, адміністративні, патронатні, технічні.

ТЕМА 6. Підготовка та прийняття управлінського рішення в державному управлінні. Поняття і сутність управлінського рішення. Типи управлінських рішень. Суб'єкти підготовки рішень. Основні види управлінських рішень. Форма прийняття рішень як основа їх класифікації. Місце нормативно-правових актів у системі управлінських рішень. Побудова набору можливих варіантів рішення. Об'єктивні передумови вироблення рішень і суб'єктивний фактор їх підготовки та прийняття. Вимоги щодо управлінських рішень. Поняття оптимального управлінського рішення та лобізм при прийнятті управлінських рішень. Процес підготовки та прийняття управлінського рішення, її етапи. Зміст етапу діагностики та оцінки управлінських ситуацій. Виявлення, обґрунтування та формулювання проблеми, що підлягає вирішенню. Збирання, обробка та аналіз інформації з проблеми та пошуку шляхів і засобів її вирішення. Оформлення вибраного варіанта у вигляді проекту рішення. Обговорення та узгодження проекту. Технологія процедури прийняття рішення (надання рішенню юридичної сили). Можливості уніфікації та використання типових управлінських рішень у державному управлінні. Основні етапи та механізми процесу організації виконання управлінського рішення. З'ясування та деталізація управлінського рішення. Види забезпечення діяльності виконавців управлінського рішення. Організація взаємодії виконавців і координація їхніх зусиль. Коригування управлінського рішення та регулювання системи управління. Облік результатів діяльності виконавців. Підсумки виконання рішень та оцінювання роботи за основними напрямками діяльності.

ТЕМА 7. Теоретичні засади розвитку місцевого самоврядування. Сутність місцевого самоврядування. Завдання та функції місцевого самоврядування. Основні принципи місцевого самоврядування. Методи місцевого самоврядування. Джерела права місцевого самоврядування. Норми та інститути місцевого самоврядування в Україні. Місце місцевого самоврядування в правовій системі держави. Система та інститути місцевого самоврядування. Основні теоретичні концепції місцевого самоврядування. Правова основа місцевого самоврядування. Демографічна та територіальна основи місцевого самоврядування. Соціальні основи місцевого самоврядування.

ТЕМА 8. Нормативно-правове забезпечення місцевого самоврядування. Участь населення у формуванні органів місцевого самоврядування. Норми, в яких закріплені правові гарантії місцевого самоврядування. Форми прямої демократії. Право на проведення місцевих референдумів. Інститути локальної демократії в системі місцевого самоврядування в Україні. Сутність та види нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування. Основні конституційно-правові теорії місцевого самоврядування. Інститут місцевого самоврядування в Україні та джерела його нормативно-правового забезпечення. Підзаконне регулювання місцевого самоврядування. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні. Законодавчі основи місцевого самоврядування в Україні. Підзаконні нормативно-правові акти в галузі місцевого самоврядування.

ТЕМА 9. Структура місцевого самоврядування в Україні. Поняття системи органів місцевого самоврядування. Види органів місцевого самоврядування. Представницькі органи місцевого самоврядування. Вибірні посадові особи місцевого самоврядування. Обласні та районні ради. Сільський, селищний та міський голова.

Виконавчі органи місцевого самоврядування. Засади поєднання форм безпосередньої та представницької демократії у здійсненні місцевого самоврядування. Організаційно-функціональні та конституційно-правові засади місцевого самоврядування. Проблеми та особливості реалізації правових засад місцевого самоврядування. Сутність і зміст компетенції та повноваження місцевого самоврядування. Сутність відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Основні види відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

ТЕМА 10. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування. Сутність територіальної громади. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади в нормативно-правових актах України. Вітчизняні та зарубіжні теорії про територіальну громаду. Ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування. Види територіальних громад в Україні. Функції територіальних громад. Головні ознаки територіальної громади. Територіальна громада як суб'єкт підприємницької діяльності у сфері надання громадських послуг. Участь територіальної громади у місцевому самоврядуванні. Форми діяльності територіальних громад.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Державне управління: визначення та характерні риси.
2. Цілі державного управління, їх класифікація і умови успішної реалізації.
3. Принципи державного управління: поняття, класифікація і застосування.
4. Поняття функції державного управління. Класифікація функцій державного управління.
5. Суб'єкти державного управління.
6. Місце Верховної Ради України в системі державного управління.
7. Інститут Президента у системі державного управління України.
8. Характеристика системи органів виконавчої влади України.
9. Судова влада та прокуратура як органи контролю в публічному управлінні.
10. Місцеві державні адміністрації в системі виконавчої влади.
11. Місцеве самоврядування та його роль у публічному управлінні.
12. Політичні партії та громадські організації як суб'єкти державного управління.
13. Правове регулювання державної служби.
14. Правовий статус державного службовця.
15. Умови вступу на державну службу. Кар'єра державного службовця.
16. Підготовка та прийняття рішень в державному управлінні.
17. Контроль у державному управлінні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Державне управління та державна служба : словник-довідник. за ред. О. Ю. Оболенського. Київ : КНЕУ, 2015. 208 с.
2. Байрак С. О. Місцеве самоврядування – основа розвитку демократичної держави. *Панорама політологічних студій*. 2018. Вип. 10. С. 148-154.
3. Концепція адміністративної реформи в Україні. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/810/98>.

4. Клименко Н. Г. Теорія стратегічного менеджменту: курс лекцій. Київ, 2023. 185 с.
5. Організаційно-правові основи державного управління: конспект лекцій. Х. : НУЦЗУ, 2016. 40 с.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 01.05.2019 р. № 280/97 URL: : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
7. Публічна адміністрація в Україні : становлення та розвиток : монографія. Дніпропетровськ : Монолит, 2019. – 400 с.
8. Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки: (системні, політичні та економічні аспекти): словник-довідник / С.П.Завгородня, М.Г.Орел, Г.П.Ситник [уклад.] / за заг.ред. Д.В.Неліпи, Є.О.Романенка, Г.П.Ситника, Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2020, 380 с.
9. Публічне управління та адміністрування : навч. посібник. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 705 с.
10. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія. За заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене ; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 606 с.
11. Ситник Г.П., Основи теорії управління у сфері національної безпеки: курс лекцій. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 174 с.
12. Ситник Г.П., Зубчик О. А., Орел М. Г., Штельмашенко М. Г. Політико-правове забезпечення публічного управління та адміністрування: підручник. за ред. Г. П. Ситника. Вінниця: ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 504 с.
13. Ситник Г.П., Виклики національній безпеці у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. -103 с.

ІНФОРМАЦІЙНА РОБОТА СПЕЦСЛУЖБ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

- ІК-1.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).
- ЗК-3.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК-6.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК-9.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ФК-13.** Здатність організовувати та забезпечувати режим секретності, а також ведення, облік, зберігання, використання та знищення інших матеріальних носіїв інформації з обмеженим доступом, у тому числі – порядок захисту такої інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.
- завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.
- ФК-20.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.
- ФК-21.** Здатність здійснювати обґрунтування варіантів побудови систем моніторингу та протидії гібридним загрозам.
- ТЕМА 1.** Поняття та сутність інформаційно-аналітичної роботи спецслужб. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності спецслужб. Інформаційно-

аналітична діяльність розвідувальних служб. Аналітична робота розвідувальних служб. Різновидів інформації, що використовується в діяльності спецслужб. Особливості розвідувальної інформації. Функції розвідувальної інформації. Джерела розвідувальної інформації.

ТЕМА 2. Основні форми інформаційно-аналітичної роботи спецслужб.

Основні форми інформаційно-аналітичної роботи спецслужб. Отримання оперативно-розвідувальної інформації. Систематизація оперативно-розвідувальної інформації. Оперативно-розвідувальна ідентифікація. Оперативно-розшукова діагностика. Оперативно-розшукове прогнозування. Аналітична розвідка.

ТЕМА 3. Законодавче регулювання інформаційно-аналітичної роботи спецслужб. Законодавче регулювання інформаційно-аналітичної роботи в оперативно-розшуковій діяльності. Правова основа інформаційно-аналітичної роботи. Система законодавчих та підзаконних нормативних актів і правил, які регламентують її порядок і умови діяльності розвідувальних служб. Законодавче регулювання дотримання прав людини у процесі інформаційно-аналітичної роботи в розвідувальній діяльності. Відомче нормативне регулювання інформаційно-аналітичної роботи розвідувальних служб.

ТЕМА 4. Сучасні інформаційно-аналітичні технології в діяльності спецслужб. Комп'ютерна розвідка – новий захід оперативного (ініціативного) пошуку. Сутність комп'ютерної розвідки. Підставами для здійснення комп'ютерної розвідки. функцій комп'ютерної розвідки. Зняття інформації з електронних інформаційних систем або їх частин. Програмні засоби, за допомогою яких здійснюється комп'ютерна розвідка. Спеціалізовані розвідувальні програми. Універсальне та спеціальне програмне забезпечення. Комп'ютерні засоби оперативно-розшукової ідентифікації. Застосування інформаційно-аналітичних технологій для вирішення завдань оперативно-розшукової діагностики. Розпізнавання терористичних загроз. Автоматизація оперативно-розшукового прогнозування. Здійснення оперативно-розшукових заходів у мережі Інтернет.

ТЕМА 5. Поняття та елементи організації інформаційно-аналітичної роботи спецслужб. Форми, засоби та методи інформаційно-аналітичної роботи спецслужб. Вивчення, аналіз і оцінка оперативної обстановки. Планування інформаційно-аналітичної роботи. Розстановка наявних сил і засобів відповідно до оперативної обстановки. Організація інформаційної взаємодії в процесі розвідувальної діяльності.

ТЕМА 6. Організація інформаційно-аналітичної роботи в діяльності розвідувальних служб. Організаційна структура управління інформаційно-аналітичною роботою в оперативних підрозділах розвідувальних органів. Основні напрями інформаційно-аналітичної роботи. Система підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення. Система оперативних підрозділів.

ТЕМА 7. Організація використання інформаційних систем підрозділами розвідувальних служб. Особливості роботи з базами даних. Особливості роботи з електронними архівами. Інтегрована інформаційно-пошукова система. АІС оперативного призначення. Відомчі автоматизовані інформаційно-пошукові системи. Інформаційні ресурси Інтерполу.

ТЕМА 8. Організація інформаційної взаємодії оперативних підрозділів розвідки та обміну розвідувальною інформацією. Внутрішня взаємодія оперативних підрозділів

розвідки. Зовнішня взаємодія оперативних підрозділів розвідки. Нормативно-правові акти, що регулюють порядок інформаційної взаємодії підрозділів розвідки.

ТЕМА 9. Конфлікти у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності розвідувальних служб. Юридичний конфлікт. Інформаційні конфлікти. Інформаційно-правові конфлікти. Конфліктна ситуація в інформаційній сфері. Учасники інформаційного конфлікту. Причини інформаційних конфліктів. Сутність інформаційного конфлікту. Нормативно-правові аспекти інформаційних конфліктів. Організаційно-управлінські суперечності інформаційних конфліктів. Конфлікти на організаційно-тактичному рівні отримання та використання оперативно-розшукової інформації. Основні суперечності під час здійснення попереднього аналізу оперативної обстановки.

ТЕМА 10. Аналітична робота спецслужб США та країн ЄС: зміст і проблематика. Інтелектуальне забезпечення роботи спецслужб США та країн ЄС: науковий, експертний, кадровий, організаційний, аналітичний та інформаційний аспекти. Збирання та здобування інформації. Оцінювання інформації. Долучення інформації до інформаційних масивів. Інтегрування даних та їх аналіз. Презентування та використання результатів аналізу в прийнятті управлінського рішення.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності спецслужб.
2. Інформаційно-аналітична діяльність розвідувальних служб.
3. Функції розвідувальної інформації.
4. Джерела розвідувальної інформації.
5. Особливості розвідувальної інформації.
6. Отримання оперативно-розвідувальної інформації.
7. Поняття і завдання аналітичної розвідки.
8. Види технічних засобів розвідки.
9. Здійснення оперативно-розшукових заходів у мережі Інтернет.
10. Поняття, завдання і види радіоелектронної боротьби.
11. Застосування постів радіоелектронної розвідки.
12. Поняття і завдання «спостерігача», як суб'єкта воєнної розвідки.
13. Внутрішня взаємодія оперативних підрозділів розвідки.
14. Зовнішня взаємодія оперативних підрозділів розвідки.
15. Поняття і завдання командно-спостережного пункту підрозділу.
16. Організація Ведення розвідки спостереженням та підслуховуванням.
17. Організація розвідки на спостережному посту.
18. Види тактичної розвідки
19. Поняття інформаційних конфліктів.
20. Планування інформаційно-аналітичної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Військова розвідка : навчальний посібник / упорядники : Д. В. Зайцев, А. П. Наконечний, С. О. Пахарєв, І. О. Луценко ; за ред. В. Б. Добровольського. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2016. 335 с.
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. К. : НІСД, 2016. 528 с.

3. Грубінко А.В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990- 2016 рр.): монографія. Тернопіль: Вектор, 2017.
4. Заруба О. Розвідувальні служби в системі державної влади. *Політичний менеджмент*. 2011. №1. 25-33 с.
5. Запорожець Т.В., Державна політика у сфері захисту критичної інфраструктури: навчальний посібник. Київ: ДКС Центр, 2024. 186 с.
6. Концептуальні засади національної стійкості та державна політика врегулювання воєнно-політичних конфліктів: колективна монографія . за заг. ред. Г.П. Ситника; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 358 с.
7. Макаров М. А., Симчук А. С., Кулик М. Й., Терещенко Ю. В., Харченко С. В. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник . Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
8. Мартинов А. Діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016–2017 рр.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвід. Зб. Наук. пр. К., 2018. Вип. 27. 146-163 с.
9. Мосейко А. Г., Негодченко В. О. Досвід Сполучених Штатів Америки щодо публічного адміністрування в сфері національної безпеки. *Право і суспільство*. № 4, 2019. 323–329 с.
10. Омельчук В., Стрельбицький М., Гордієнко С. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I / за заг. ред. Кислого А. і Стрельбицького М. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 304 с.
11. Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
12. Пилипчук В. Г. Система організації управління і правового забезпечення діяльності спецслужб (досвід країн Європейського Союзу та Північної Америки): аналіт. доп. К. : НІСД, 2012. 56 с.
13. Ситник Г.П., Комаха Л.Г., Рудик А.О. Основи теорії систем та системного аналізу: навчальний посібник / за заг. ред. Г.П. Ситника; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 160 с.
14. Ситник Г.П., Виклики національній безпеці у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. - 103 с.
15. Ситник Г.П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.
16. Чістякова І, Кривдіна І. Особливості британської політичної системи. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 14(2), 2022. 160-168 с.
17. Філософія війни та миру: курс лекцій. за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 118 с.

ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦСЛУЖБ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК-8. Здатність використовувати окремі елементи механізму впливу та взаємодії у

процесі забезпечення окремих складових національної безпеки.

ФК-13. Здатність організовувати та забезпечувати режим секретності, а також ведення, облік, зберігання, використання та знищення інших матеріальних носіїв інформації з обмеженим доступом, у тому числі – порядок захисту такої інформації в інформаційно- телекомунікаційних системах.

ТЕМА 1. Спецслужби України: мета, завдання, специфіка діяльності. Основна мета діяльності спецслужб України. Групи спецслужб України. Функції спецслужб України. Розвідувальні органи України та сфери їх діяльності. ГУР (Головне управління розвідки Міністерства оборони (воєнна розвідка)). СЗР (Служба зовнішньої розвідки). СБУ (Служба безпеки України (контррозвідка та внутрішня безпека)). Управління розвідки Адміністрації Державної прикордонної служби України.

ТЕМА 2. Роль і місце спецслужби в історії українського державотворення. Історія створення та розвитку українських спеціальних служб. Критерії оцінки ефективності діяльності спецслужб в Україні і за кордоном. Цивільний контроль за діяльністю спецслужб. Організація комунікацій спецслужб і суспільства.

ТЕМА 3. Поняття «розвідка», її види та структура. Рівні здійснення розвідувальної діяльності. Головні принципи політичного і воєнного протиборства. Зміст поняття «розвідка». Основний продукт та процес розвідки. Основні підходи до визначення поняття «розвідка». «Анатомія» розвідки. Напрями розвідувальних дій. Інституційний і функціональний підходи до розуміння змісту терміну «розвідка». Основні підходи щодо класифікації видів, форм і технологій розвідки. Види розвідки за призначенням: політична розвідка, воєнна розвідка, економічна розвідка, геополітична розвідка, науково-технічна розвідка. Воєнна розвідка залежно від сфери дій, сил і засобів. Воєнна розвідка залежно від масштабу. Тактична розвідка в інтересах забезпечення військ: стратегічна розвідка, оперативна розвідка, тактична розвідка. Розвідка залежно від завдань, сил, засобів і способів. Технічна розвідка залежно від природи сигналів. Внутрішня і зовнішня розвідка. Партизанська розвідка.

ТЕМА 4. Механізм здійснення розвідувальної діяльності. Основні підходи до визначення поняття «розвідувальна діяльність». Українське законодавство про суть розвідувальної діяльності. Предмет розвідувальної діяльності як індикатор її специфіки. Основні способи отримання інформації в процесі розвідувальної діяльності. Форми, методи і засоби розвідувальної діяльності. Співвідношення і взаємодія форм, методів і засобів розвідувальної діяльності на прикладі вербування. Геопросторова розвідка. Агентурна розвідка. Видова розвідка. Інструментальна розвідка. Радіоелектронна розвідка. Таємне фізичне проникнення. Критерії цінності розвідувальних даних з відкритих джерел. Розвідувальний процес (цикл) та його структура.

ТЕМА 5. Розвідувальна інформація. Інформація як головний продукт розвідувальної діяльності. Підходи до оцінки значимості розвідувальної інформації. Розвідувальна інформація як підґрунтя для створення ефективної системи оперативного реагування на кризові ситуації в світі. Інформаційно-аналітична діяльність як складова розвідувальної діяльності та її основні функції. Інформаційно-аналітична робота як складова інформаційно-аналітичної діяльності та її завдання. Співвідношення

розвідувальної діяльності, інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційно-аналітичної роботи. Структура розвідувальної інформації. Дані, інформація, знання. Перетворення розвідувальних даних у розвідувальну інформацію і знання. Класифікація споживачів інформаційно-аналітичних матеріалів. Обмеження і проблеми роботи інформаційно-аналітичних підрозділів.

ТЕМА 6. Принципи ведення розвідки. Зміст основних груп принципів (на прикладі діяльності британської розвідки). Стратегічні принципи розвідки: випередження супротивника, знання-сила, взаємодія та координація, фінансування, об'єктивність, імпровізація, агресивність, несподіваність, досвід (у значенні спадкоємність), уроки розвідки (аналіз прорахунків), цілеспрямованість, мудрість і практична корисність, далека перспектива, наукова обґрунтованість, дезінформація. Тактичні принципи розвідки: конспірація, оригінальність мислення, індивідуальність, правдивість природності, недовіра, принцип розумної достатності, дроблення розвідувальних операцій, принцип «око за око» і «рівність», безперервність ведення розвідувальної діяльності, оперативність. Адміністративно-управлінські принципи: єдиноначальність, лінійний принцип, об'єктивний принцип, планування. Оперативні принципи: агентура потребує коштів, система прикриття. Інформаційно-аналітичні принципи: відповідність структури і функцій аналітичних підрозділів, принцип належного забезпечення інформаційних потоків, принцип відбору найбільш важливих, актуальних відомостей; принцип сумісності форм і методів інформаційного супроводу, принцип пріоритетів у інформаційному супроводі.

ТЕМА 7. Таємна дипломатія та розвідка. Розвідка у формуванні сучасних міжнародних відносин. Роль дипломатії як головного інструменту зовнішньої політики держави. Основні форми реалізації дипломатії. Воєнна дипломатія і воєнно-дипломатична служба як особливий вид професійної дипломатичної діяльності. Особливості воєнної дипломатії (суть, об'єкти і суб'єкти). Воєнно-дипломатична служба (ВДС) та її особливості. Віденські конвенції 1961 та 1963 рр. як правова основа діяльності дипломатичних і розвідувальних служб. Віденська конвенція 1961 р. про статус воєнного аташе. Головні дипломатичні привілеї та імунітети дипломатичних співробітників. Форми воєнної дипломатії: публічна (відкрита) дипломатія, таємна та змішана дипломатія. Основні методи воєнної дипломатії - офіційні та інші (робочі, дружні) візити і переговори; воєнні конференції; наради; підготовка та укладання угод з воєнних питань; участь у роботі міжнародних організацій; постійне представництво держави за кордоном воєнно-дипломатичними представництвами. Структура воєнно-дипломатичного представництва. Порядок регулювання відносин іноземних воєнних аташе з владою країни перебування.

ТЕМА 8. Дипломатична розвідка. Формування, поняття, основні задавання і функції інституту дипломатії. Дипломатична розвідка: суть, зміст. Основні підходи до визначення поняття «дипломатична розвідка». Дипломатична і розвідувальна інформація у забезпеченні національного інтересу. Головна функція дипломатії та розвідки. Віденська конвенція 1961 р. про головні функції дипломатичного представництва. Воєнна дипломатія і розвідка: співвідношення понять.

ТЕМА 9. Організація та діяльність розвідувальних служб провідних держав світу. Огляд систем управління спецслужбами іноземних держав. Система спецслужб США. Склад і підпорядкування спецслужб США. Створення Центрального

розвідувального управління у США, його структура, основні завдання і місце у системі американської розвідки. Контроль і нагляд за діяльністю спецслужб США. Вдосконалення розвідки США на сучасному етапі. Спецслужби Великої Британії. Нова розвідувальна політика європейських держав. Система спецслужб Французької республіки. Спеціальні служби Федеративної Республіки Німеччина. Основні характеристики систем спецслужб інших європейських держав.

ТЕМА 10. Роль дипломатії та розвідки у зовнішній політиці України. Взаємозв'язок зовнішньополітичної діяльності держави і діяльності її розвідувальних служб. Українська воєнна дипломатія: шляхи досягнення миру, безпеки та розвитку.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Мета і завдання Служби безпеки України
2. Мета і завдання Головного управління розвідки Міністерства оборони України
3. Мета і завдання Служби зовнішньої розвідки України
4. Завдання і функції кримінальної розвідки.
5. Поняття і завдання таємної дипломатії.
6. Поняття «розвідка», її види та структура.
7. Принципи ведення розвідки.
8. Стратегічні принципи розвідки.
9. Тактичні принципи розвідки.
10. Оперативні принципи розвідки.
11. Інформаційно-аналітичні принципи розвідки.
12. Поняття, завдання і функції дипломатичної розвідки.
13. Мета і завдання агентурної розвідки.
14. Система спецслужб США.
15. Система спецслужб Великої Британії.
16. Система спецслужб Федеративної Республіки Німеччина.
17. Система спецслужб Французької Республіки.
18. Поняття, види і завдання радіоелектронної розвідки.
19. Основні методи воєнної дипломатії.
20. Поняття, види і завдання воєнної розвідки.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

18. Військова розвідка : навчальний посібник / упорядники : Д. В. Зайцев, А. П. Наконечний, С. О. Пахарєв, І. О. Луценко ; за ред. В. Б. Добровольського. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2016. 335 с.
19. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. К. : НІСД, 2016. 528 с.
20. Грубінко А.В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990- 2016 рр.): монографія. Тернопіль: Вектор, 2017.
21. Заруба О. Розвідувальні служби в системі державної влади. *Політичний менеджмент*. 2011. №1. 25-33 с.
22. Концептуальні засади національної стійкості та державна політика врегулювання воєнно-політичних конфліктів: колективна монографія . за заг. ред. Г.П. Ситника; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 358 с.

- 23.Макаров М. А., Симчук А. С., Кулик М. Й., Терещенко Ю. В., Харченко С. В. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник . Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
- 24.Мартинів А. Діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016–2017 рр.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвід. Зб. Наук. пр. К., 2018. Вип. 27. 146-163 с.
- 25.Мосейко А. Г., Негодченко В. О. Досвід Сполучених Штатів Америки щодо публічного адміністрування в сфері національної безпеки. *Право і суспільство*. № 4, 2019. 323–329 с.
- 26.Омельчук В., Стрельбицький М., Гордієнко С. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I / за заг. ред. Кислого А. і Стрельбицького М. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 304 с.
- 27.Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
- 28.Пилипчук В. Г. Система організації управління і правового забезпечення діяльності спецслужб (досвід країн Європейського Союзу та Північної Америки): аналіт. доп. К. : НІСД, 2012. 56 с.
- 29.Ситник Г.П., Комаха Л.Г., Рудик А.О. Основи теорії систем та системного аналізу: навчальний посібник / за заг. ред. Г.П. Ситника; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 160 с.
- 30.Ситник Г.П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 92 с.
31. Чістякова І, Кривдіна І. Особливості британської політичної системи. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 14(2), 2022. 160-168 с.
32. Філософія війни та миру: курс лекцій. за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 118 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).

ФК-2. Здатність аналізувати потенційні загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегії розвитку держави, регіону, галузі в безпековій сфері.

ФК-18. Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

ФК-20. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми політичної, економічної та інформаційної безпеки.

ТЕМА 1. Сутність економічної безпеки. Поняття економічної безпеки. Економічна безпека як багаторівнева система: суть та складові. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи.

ТЕМА 2. Національні інтереси та загрози національній економічній безпеці. Національні інтереси держави. Виклики, ризики, загрози та небезпеки економічній безпеці держави в умовах воєнного стану. Механізм забезпечення національної

економічної безпеки. Індикатори економічної безпеки держави.

ТЕМА 3. Складові національної економічної безпеки. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки держави. Продовольча безпека в системі економічної безпеки держави. Енергетична безпека в контексті економічної безпеки держави. Інвестиційно-інноваційна безпека держави. Соціальна і демографічна безпека держави. Інші складові економічної безпеки держави.

ТЕМА 4. Проблеми та сучасні механізми забезпечення економічної безпеки України. Тіньова економіка як фактор загрози національній безпеці України. Реалізація економічної безпеки України. Забезпечення економічної безпеки України.

ТЕМА 5. Регіональна компонента забезпечення національної економічної безпеки: сутність і основні чинники економічної безпеки регіону. Сутнісні характеристики економічної безпеки регіонів. Основні аспекти прояву економічної безпеки регіону. Системний підхід до управління економічною безпекою регіонів. Загрози забезпечення економічної безпеки регіонів.

ТЕМА 6. Економічна безпека особистості. Поняття суспільної та громадянської безпеки. Поняття та особливості економічної безпеки особи. Концепція сталого розвитку і її вплив на економічну безпеку особи. Розвиток небезпек з позиції впливу на трудову діяльність людини. Інформаційна безпека особистості як складова економічної безпеки

ТЕМА 7. Загальні положення економічної безпеки бізнесу. Поняття економічної безпеки підприємства (організації). Концептуальні засади економічної безпеки бізнесу. Організація системи економічної безпеки підприємства. Загрози економічній безпеці бізнесу. Суб'єкти, які є носіями загроз. Класифікація загроз економічній безпеці.

ТЕМА 8. Система економічної безпеки підприємства. Поняття економічної безпеки підприємства (організації). Концептуальні засади економічної безпеки бізнесу. Загрози економічній безпеці бізнесу.

ТЕМА 9. Методичні підходи до оцінки та аналізу економічної безпеки підприємства. Зміст функціональних складових економічної безпеки підприємства (організації). Формування системи показників за складовими економічної безпеки підприємства. Загальні методичні підходи до оцінки та аналізу економічної безпеки підприємства.

ТЕМА 10. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. Забезпечення та принципи механізму суб'єкта безпеки підприємництва. Забезпечення організації безпеки суб'єкта підприємництва. Стратегічні та тактичні заходи захисту підприємницьких структур.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Регіональна компонента забезпечення національної економічної безпеки: сутність і основні чинники економічної безпеки регіону.
2. Тіньова економіка як фактор загрози національній безпеці України.
3. Інформаційна безпека особистості як складова економічної безпеки
4. Національні інтереси та загрози національній економічній безпеці.
5. Виклики, ризики, загрози та небезпеки економічній безпеці держави в умовах воєнного стану.
6. Індикатори економічної безпеки держави.
7. Механізм забезпечення національної економічної безпеки. Індикатори економічної

безпеки держави.

8. Забезпечення економічної безпеки України.

9. Реалізація економічної безпеки України.

10. Продовольча безпека в системі економічної безпеки держави.

11. Інформаційна безпека особистості як складова економічної безпеки.

12. Методичні підходи до оцінки та аналізу економічної безпеки підприємства.

13. Загальні методичні підходи до оцінки та аналізу економічної безпеки підприємства.

14. Поняття та особливості економічної безпеки особи.

15. Регіональна компонента забезпечення національної економічної безпеки: сутність і основні чинники економічної безпеки регіону.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Іванова Н.С. Економічна безпека : навч. посібник. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. маркетингу, менеджменту та публ. адміністрування. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 139 с. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10022448>

2. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник; за ред. Живко З.Б. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с.

3. Економічна безпека підприємства: підручник. за заг. ред. А. М. Дідика. Львів: НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.

4. Варналій З.С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації. Київ: Знання України, 2020. С. 309-318.

5. Економічна безпека держави: навч.-метод. посіб. / Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О., Середа В.В., Занора В.О., Бієвець А.В.; за ред. Живко З.Б. Черкаси: Видавець «Чабаненко Ю.А.», 2019. 240 с.

6. Економічна безпека підприємства : навч. посіб.; за заг. ред. А. М. Штангрета. Львів : Українська академія друкарства, 2021. 476 с.

7. Економічна безпека підприємництва в Україні : монографія: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 284 с.

8. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: підручник; за ред. З.С. Варналія. Чернівці: Технодрук, 2020. С. 120-121.

9. Економічна безпека та фінансові розслідування: концепти, прагматика, інструментарій забезпечення : Монографія за ред. Галушки З. І. Чернівці : Чернівецький НУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 408 с.

10. Залізко В. Д., Гурочкіна В. В. Моделювання економічної безпеки підприємств: навч. посіб. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 188 с.

11. Крупка М.І., Яструбецька Л.С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 320 с.

12. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства: навч. посіб.. Харків : Право, 2022. 246 с.

13. Олійник Т. І. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Дніпро: Видавництво «К.О. Біла», 2019. 103 с

14. Птащенко Л. О. Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2018. 320 с.

15. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник; за ред. З.С. Варналія. К., 2018. 300 с.
16. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник за заг. ред. В.О. Онищенко та Г.В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2018. 530 с.
17. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
18. Клименко Н. Г. Державне регулювання господарської діяльності в контексті забезпечення національної безпеки: конспект лекцій. Київ, 2024. 117 с.
19. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#text>
20. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
21. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
23. Про Концепцію боротьби з тероризмом: Указ Президента України від 5 березня 2019 року № 53/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53/2019#Text>
24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.
25. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Tex>
26. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки.: Постанова КМУ від 29 липня 2020 року № 671. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=98c3a695-56bb-42bab651>
27. Про національну безпеку України : Закон України від 22.06.2018 р. № 2469-VIII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>.
28. Проект Закону України від 10.09.2019 р. № 1208-1 «Про національне бюро фінансової безпеки України». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ji00464i?an=3>
29. Стратегія забезпечення державної безпеки: Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/go/56/2022>.
30. Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України»: проект закону. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68754
31. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.21 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>
32. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 №347/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>

33. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України: К.: редакція від 16.08.2020 року. URL : www.rada.gov.ua

34. Кодекс законів про працю України. Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 02.04.2020 року. URL : www.rada.gov.ua.

35. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: К.: редакція від 13.08.2020 року. URL : www.rada.gov.ua.

36. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: К.: редакція від 16.08.2020 року. URL : www.rada.gov.ua.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОУПРАВЛІННЯ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності).

ФК-10. Здатність засвоювати основні теоретичні поняття, опанування теоретичних положень, набуття практичних навичок дослідження, підготовки документів, їх правильного використання в службовій діяльності.

ФК-15. Здатність виконувати заходи територіальної оборони, мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також цивільного захисту у межах професійної компетентності

ФК-18. Здатність використовувати якісні, кількісні методи та інструментарій структурно-функціонального прикладного аналізу з метою вирішення завдань з політичної, інформаційної, економічної та воєнної безпеки.

ФК-19. Здатність професійно виконувати політико- організаційні, експертні, дорадчі та консультативні функції на національному та міжнародному ринку праці.

ТЕМА 1. Сутність та принципи державного управління. Поняття соціального управління та державного управління. Сутність понять “державне управління”, “державна служба”. Об'єкт та предмет державного управління. Теорія державного управління як самостійна галузь наукового знання. Необхідність проведення децентралізації влади в Україні. Основні напрями та хід децентралізації. Сутність принципів державного управління. Основні принципи державного управління. Класифікація принципів державного управління. Особливості застосування принципів державного управління.

ТЕМА 2. Державна влада та державне управління. Базові терміни “влада”, “політична влада”, “державна влада”. Конституційні засади державної влади в Україні. Державна влада як атрибут державно-владного механізму. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні. Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру. Сутність та об'єктивні умови і фактори, що детермінують зміст державного управління. Співвідношення понять “державна влада” та “державне управління”. Елементи державного управління: суб'єкти, об'єкти, взаємозв'язки. Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування.

ТЕМА 3. Організаційна структура державного управління. Системні елементи організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організації державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління. Фактори, що визначають побудову організаційної структури

державного управління. Типи організаційних структур державного управління. Поняття організаційної структури органу державної виконавчої влади. Види організаційних структур і вимоги щодо побудови організаційної структури. Державний орган як елемент організаційної структури державного управління, фактори, що визначають його структуру. Організаційно-правова (нормативна) форма реалізації органу державної влади. Керівна ланка, структурні підрозділи та типові структури органів державної виконавчої влади, посада у структурі державного органу. Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування. Розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Взаємодія центральних, регіональних і місцевих органів державної влади і самоврядування. Побудова матриці розподілу функціональних обов'язків та організаційної структури в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. Основні складові державного апарату, види органів, що входять в його систему, та їх компетенція. Напрями удосконалення діяльності органів державного управління в перші роки незалежності.

ТЕМА 4. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в країні. Конституційні засади побудови структур державної влади в Україні. Конституція України про гілки влади в Україні. Інститут Президента в Україні та державне управління, їх еволюція. Сучасний статус і функції глави держави в Україні. Структура та функції державних органів при Президентові України. Верховна Рада України та державне управління. Законодавчі засади виконавчої влади в Україні. Функції Верховної Ради України у сфері державного управління. Повноваження Верховної Ради щодо формування структур виконавчої влади. Загальна характеристика системи органів виконавчої влади України. Основні ланки виконавчої вертикалі. Динамізм структури органів виконавчої влади. Управлінські зв'язки та управлінські відносини в системі органів виконавчої влади. Взаємодія органів виконавчої влади з Президентом України, Верховною Радою України та органами місцевого самоврядування. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади, його структура і компетенція. Відносини Кабінету Міністрів України з Верховною Радою України і Президентом України. Прем'єр-Міністр України: повноваження, компетенція. Секретаріат Кабінету Міністрів, його роль у забезпеченні діяльності Кабінету Міністрів України. Центральні органи виконавчої влади: права, компетенція, функції. Міністерства України, їх повноваження та функції. Державні Комітети України та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Урядові органи державного управління. Територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції. Централізація та децентралізація у структурній організації державного управління. Місцеві (територіальні) органи (підрозділи) міністерств у виконавчій вертикалі. Їх функції та відносини з місцевими державними адміністраціями. Місцеві (територіальні) органи (підрозділи) державних комітетів та інших центральних органів виконавчої влади, їх типи, функції та взаємовідносини з місцевими державними адміністраціями. Місцеві державні адміністрації в системі державного управління. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.

ТЕМА 5. Державна служба в системі державного управління. Соціальна природа виникнення державної служби; її ознаки, цілі, функції. Сутність та особливості

державної служби як соціального інституту. Державна служба як інструмент реалізації державної політики. 12 Державна служба як публічний інститут. Поняття державно-службових відносин: державно-правові, статутні, владні. Державна служба як організаційний інститут. Види державної служби, їх відмінність і функціональна специфіка. Правові джерела державної служби. Класифікація посад державних службовців: політичні, адміністративні, патронатні, технічні.

ТЕМА 6. Підготовка та прийняття управлінського рішення в державному управлінні. Поняття і сутність управлінського рішення. Типи управлінських рішень. Суб'єкти підготовки рішень. Основні види управлінських рішень. Форма прийняття рішень як основа їх класифікації. Місце нормативно-правових актів у системі управлінських рішень. Побудова набору можливих варіантів рішення. Об'єктивні передумови вироблення рішень і суб'єктивний фактор їх підготовки та прийняття. Вимоги щодо управлінських рішень. Поняття оптимального управлінського рішення та лобізм при прийнятті управлінських рішень. Процес підготовки та прийняття управлінського рішення, її етапи. Зміст етапу діагностики та оцінки управлінських ситуацій. Виявлення, обґрунтування та формулювання проблеми, що підлягає вирішенню. Збирання, обробка та аналіз інформації з проблеми та пошуку шляхів і засобів її вирішення. Оформлення вибраного варіанта у вигляді проекту рішення. Обговорення та узгодження проекту. Технологія процедури прийняття рішення (надання рішенню юридичної сили). Можливості уніфікації та використання типових управлінських рішень у державному управлінні. Основні етапи та механізми процесу організації виконання управлінського рішення. З'ясування та деталізація управлінського рішення. Види забезпечення діяльності виконавців управлінського рішення. Організація взаємодії виконавців і координація їхніх зусиль. Коригування управлінського рішення та регулювання системи управління. Облік результатів діяльності виконавців. Підсумки виконання рішень та оцінювання роботи за основними напрямками діяльності.

ТЕМА 7. Теоретичні засади розвитку місцевого самоврядування. Сутність місцевого самоврядування. Завдання та функції місцевого самоврядування. Основні принципи місцевого самоврядування. Методи місцевого самоврядування. Джерела права місцевого самоврядування. Норми та інститути місцевого самоврядування в Україні. Місце місцевого самоврядування в правовій системі держави. Система та інститути місцевого самоврядування. Основні теоретичні концепції місцевого самоврядування. Правова основа місцевого самоврядування. Демографічна та територіальна основи місцевого самоврядування. Соціальні основи місцевого самоврядування.

ТЕМА 8. Нормативно-правове забезпечення місцевого самоврядування. Участь населення у формуванні органів місцевого самоврядування. Норми, в яких закріплені правові гарантії місцевого самоврядування. Форми прямої демократії. Право на проведення місцевих референдумів. Інститути локальної демократії в системі місцевого самоврядування в Україні. Сутність та види нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування. Основні конституційно-правові теорії місцевого самоврядування. Інститут місцевого самоврядування в Україні та джерела його нормативно-правового забезпечення. Підзаконне регулювання місцевого самоврядування. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні. Законодавчі основи місцевого самоврядування в Україні. Підзаконні нормативно-

правові акти в галузі місцевого самоврядування..

ТЕМА 9. Структура місцевого самоврядування в Україні. Поняття системи органів місцевого самоврядування. Види органів місцевого самоврядування. Представницькі органи місцевого самоврядування. Виборні посадові особи місцевого самоврядування. Обласні та районні ради. Сільський, селищний та міський голова. Виконавчі органи місцевого самоврядування. Засади поєднання форм безпосередньої та представницької демократії у здійсненні місцевого самоврядування. Організаційно-функціональні та конституційно-правові засади місцевого самоврядування. Проблеми та особливості реалізації правових засад місцевого самоврядування. Сутність і зміст компетенції та повноваження місцевого самоврядування. Сутність відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Основні види відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

ТЕМА 10. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування. Сутність територіальної громади. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади в нормативно-правових актах України. Вітчизняні та зарубіжні теорії про територіальну громаду. Ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування. Види територіальних громад в Україні. Функції територіальних громад. Головні ознаки територіальної громади. Територіальна громада як суб'єкт підприємницької діяльності у сфері надання громадських послуг. Участь територіальної громади у місцевому самоврядуванні. Форми діяльності територіальних громад.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Державне управління: визначення та характерні риси.
2. Цілі державного управління, їх класифікація і умови успішної реалізації.
3. Принципи державного управління: поняття, класифікація і застосування.
4. Поняття функцій державного управління. Класифікація функцій державного управління.
5. Суб'єкти державного управління.
6. Місце Верховної Ради України в системі державного управління.
7. Інститут Президента у системі державного управління України.
8. Характеристика системи органів виконавчої влади України.
9. Судова влада та прокуратура як органи контролю в публічному управлінні.
10. Місцеві державні адміністрації в системі виконавчої влади.
11. Місцеве самоврядування та його роль у публічному управлінні.
12. Політичні партії та громадські організації як суб'єкти державного управління.
13. Правове регулювання державної служби.
14. Правовий статус державного службовця.
15. Умови вступу на державну службу. Кар'єра державного службовця.
16. Ознаки «нового державного управління».
17. Сутність поняття «адміністративна реформа».
18. Сутність поняття «муніципальна реформа».
19. Підготовка та прийняття рішень в державному управлінні.
20. Контроль у державному управлінні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Байрак С. О. Місцеве самоврядування – основа розвитку демократичної держави, *Панорама політологічних студій*. 2018. Вип. 10. С. 148-154.
2. Барановська Т. М. Державна політика розвитку територіальних громад в Україні: автореф. дис. канд. н. з держ. управл.. Х., 2017. 20 с.
3. Бегей І. П. Основні теоретичні складові сучасних моделей державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. № 2(25) С. 16-26.
4. Дзвінчук Д. І. Механізми демократії участі: суть та особливості застосування на місцевому рівні. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 1. С. 14–22.
5. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій : монографія. Харків : ХарПІ УАДУ «Магістр», 2013. 236 с.
6. Доскіч Л. С. Вплив громадян на прийняття рішень органами місцевого самоврядування як чинник ефективного функціонування демократії на локальному рівні: польський досвід та українські реалії. *Політичне життя*. 2017. № 3. С.35–40.
7. Дробязко О. М. Методичні підходи до вдосконалення існуючих механізмів прийняття управлінських рішень в умовах публічного адміністрування. *Держава та регіони. Серія : Державне управління*. 2014. № 3 (47). С. 46-50.
8. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2021.
9. Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції : матеріали наук.-практ. конф. 17 груд. 2009 р., м. Дніпропетровськ. за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2019. 224 с.
10. Конституція України : офіц. текст : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. : станом на 1 січня 2006 р.]. Київ : Мін-во Юстиції України, 2006. 124 с.
11. Концепція адміністративної реформи в Україні URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/810/98>.
12. Конкурентоспроможність держави та національна безпека: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 86 с.
13. Марутян Р.Р. Інтелектуально-ресурсне забезпечення державного управління у сфері національної безпеки України: монографія, К.: ЦП «Компринт», 2020. 410 с.
14. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник. -Луцьк: Ред.-вид. відд. "Вежа " Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. 558 с.
15. Основи теорії управління у сфері національної безпеки: курс лекцій, за ред. Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 174 с.
16. Публічне управління у сфері національної безпеки : підручник, за ред. Г. П. Ситника. К.: ВПЦ "Київський університет", 2022. 464 с.

17. Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки: (системні, політичні та економічні аспекти): словник-довідник, за заг.ред. Д.В.Неліпи, Є.О.Романенка, Г.П.Ситника, Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2020, 380 с.
18. Про місцеве самоврядування в Україні, Закон України від 01.05.2019 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
19. Публічна адміністрація в Україні : становлення та розвиток : монографія. Дніпропетровськ : Монолит, 2019. 400 с.
20. Публічне управління та адміністрування: навч. посібник. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 705 с.
21. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія. За заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене ; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 606 с.
22. Ситник Г. П., Зубчик О. А., Орел М. Г., Штельмашенко М. Г. Політико-правове забезпечення публічного управління та адміністрування: підручник, за ред. Г. П. Ситника. Вінниця: ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 504с.

ГІБРИДНІ ВІЙНИ ТА ЗАГРОЗИ СУЧАСНОСТІ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

- ЗК-8.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ФК-2.** Здатність аналізувати потенційні загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегії розвитку держави, регіону, галузі в безпековій сфері.
- ФК- 4.** Здатність логічно мислити, аналізувати та застосовувати інструментарій теоретичної та прикладної політичної теорії у фаховій діяльності.
- ФК-8.** Здатність використовувати окремі елементи механізму впливу та взаємодії у процесі забезпечення окремих складових національної безпеки.
- ФК-9.** Здатність використовувати знання з зовнішньої та внутрішньої політики іноземних держав, політики міжнародної безпеки та міжнародного права.
- ФК-15.** Здатність виконувати заходи територіальної оборони, мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також цивільного захисту у межах професійної компетентності.
- ФК-21.** Здатність здійснювати обґрунтування варіантів побудови систем моніторингу та протидій гібридним загрозам.
- ТЕМА 1.** Вступ. Структура та зміст дисципліни. Вступ до проблеми гібридних війн. Актуальність вивчення гібридних воєн у сучасному світі. Основні підходи до визначення понять «гібридна війна», «маніпулятивні технології», «інформаційна війна». Історія виникнення концепції гібридної війни. Розмежування понять гібридної, інформаційної та асиметричної війни.
- ТЕМА 2.** Структура і компоненти гібридної війни. Політичні, економічні, соціальні, інформаційні, військові, гуманітарні складові гібридної війни. Механізми взаємодії цих елементів у сучасних конфліктах. Приклади гібридних війн ХХІ століття (російсько-українська війна). Концептуальні розробки Ф. Хоффмана, Джеймса Маттіса та інших дослідників щодо характеристик гібридних війн.
- ТЕМА 3.** Інформаційна війна як ключовий елемент гібридного конфлікту. Сутність

інформаційної війни. Методи і засоби інформаційного впливу: пропаганда, фейки, дезінформація, кібератаки. Роль засобів масової комунікації (ЗМК) у формуванні суспільної думки. Основні цілі інформаційної війни: маніпуляція масовою свідомістю, руйнування довіри до інститутів влади. Аналіз прикладів впливу інформаційної війни.

ТЕМА 4. Маніпулятивні комунікаційні технології у гібридних війнах. Основи маніпуляції громадською думкою. Методи формування негативного інформаційного середовища (псевдоподії, спотворення фактів, емоційний тиск). Роль соціальних мереж у поширенні маніпулятивної інформації. Аналіз механізмів інформаційного впливу на східні та південні регіони України під час гібридної війни.

ТЕМА 5. Російсько-українська гібридна війна: причини, цілі, наслідки. Політико-історичні передумови гібридної агресії Росії проти України. Використання «м'якої сили», пропаганди та кіберзброї у конфлікті. Характерні риси російсько-українського гібридного протистояння: дезінформація, кібероперації, підтримка сепаратизму, анексія Криму. Результати інформаційної та політичної дестабілізації України.

ТЕМА 6. Стратегії протидії гібридним загрозам. Методи оцінки та реагування на гібридні загрози. Протидія інформаційно-психологічному впливу: медіаграмотність, критичне мислення, розвиток інформаційної культури суспільства. Міжнародне співробітництво у боротьбі з гібридною агресією. Створення та реалізація національної інформаційної політики України в умовах гібридної війни.

ТЕМА 7. Міжнародний досвід протидії гібридним війнам. Особливості гібридних загроз у різних країнах світу. Механізми реагування НАТО, ЄС та ООН. Досвід країн Балтії, Грузії, Польщі у протидії російській гібридній агресії. Порівняння ефективності міжнародних та національних стратегій.

ТЕМА 8. Майбутнє гібридних воєн. Розвиток технологій і поява нових викликів. Кіберзагрози, штучний інтелект та їх роль у війнах майбутнього. Перспективи для України та світу у запобіганні гібридним конфліктам.

ТЕМА 9. Протидія гібридним загрозам в контексті ефективності безпекових структур. Деструктивний характер гібридних загроз. Вплив гібридних загроз на політичні та економічні інститути держави. Інструментарій безпекових структур для реагування на гібридні загрози. Концептуальні (науково-дослідні), інституційні та інформаційні ресурси протидії гібридним загрозам, їх попередженню, ідентифікації та знешкодження.

ТЕМА 10. Гібридні війни та загрози та їх вплив на глобальну безпеку. Деструктивізм суспільства та синхронізований вплив: використання комплексу різних засобів для створення розділення (роздробленості) у суспільстві. Стратегія латентного маніпулювання державними стратегічними інтересами. Синтетичний характер методів досягнення цілей, який передбачає комбінування традиційного та нетрадиційного інструментарію впливу на глобальну безпеку. Домінування невійськових засобів досягнення стратегічних та тактичних цілей. Асиметричний характер впливу: нелінійні, багаторівневі та латентні атаки на різноманітні сфери: політика, держава,

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Російсько-українська гібридна війна: причини, цілі, наслідки.
2. Політико-історичні передумови гібридної агресії Росії проти України.

3. Використання «м'якої сили», пропаганди та кіберзброї у конфлікті.
4. Характерні риси російсько-українського гібридного протистояння: дезінформація, кібероперації, підтримка сепаратизму, анексія Криму.
5. Результати інформаційної та політичної дестабілізації України.
6. Гібридні війни та загрози та їх вплив на глобальну безпеку.
7. Кіберзагрози, штучний інтелект та їх роль у війнах майбутнього.
8. Досвід країн Балтії, Грузії, Польщі у протидії російській гібридній агресії.
9. Протидія інформаційно-психологічному впливу: медіаграмотність, критичне мислення, розвиток інформаційної культури суспільства.
10. Маніпулятивні комунікаційні технології у гібридних війнах.
11. Інформаційна війна як ключовий елемент гібридного конфлікту.
12. Основні цілі інформаційної війни: маніпуляція масовою свідомістю, руйнування довіри до інститутів влади. Аналіз прикладів впливу інформаційної війни.
13. Перспективи для України та світу у запобіганні гібридним конфліктам.
14. Створення та реалізація національної інформаційної політики України в умовах гібридної війни.
15. Основні підходи до визначення понять «гібридна війна», «маніпулятивні технології», «інформаційна війна».
16. Розмежування понять гібридної, інформаційної та асиметричної війни.
17. Політичні, економічні, соціальні, інформаційні, військові, гуманітарні складові гібридної війни. Механізми взаємодії цих елементів у сучасних конфліктах.
18. Концептуальні розробки Ф. Хоффмана, Джеймса Маттіса та інших дослідників щодо характеристик гібридних війн.
19. Роль засобів масової комунікації (ЗМК) у формуванні суспільної думки.
20. Приклади гібридних війн ХХІ століття (російсько-українська війна).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Горбулін В. Гібридна війна: все тільки починається URL: <https://zn.ua/ukr/internal/gibridna-viyna-vse-tilki-pochinayetsya-.html>.
2. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
3. Глосарій з гібридних загроз. За ред. Гришко С.В. Харків : ХНУРЕ, 2021. 113 с. URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary>
4. Дмитренко М. Спеціальні заходи впливу як механізм протистояння зовнішньополітичним впливам в інформаційних війнах. *Збірник наукових праць Інституту Служби зовнішньої розвідки України*. 2016. № 12. С. 21–37.
5. Дмитренко М. Спеціальні інформаційні впливи. *Збірник наукових праць Інституту СЗРУ*. 2014. № 8. С. 156–167.
6. Зозуля О. Державне управління забезпечення інформаційної безпеки України в умовах інформаційно-психологічного протистояння : Дисертація. Київ, 2017.
7. Комарчук О.О. Історичні та психологічні передумови виникнення гібридних війн. *Політикус*. 2016. № 2. С. 5–9.
8. Лібікі М. Виклики національній політиці пам'яті в часи «гібридної війни». Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1818/>.
9. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. Київ : АПР, 2017.
10. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн / ред.: В. Куйбіда,

В. Бебик. Київ : НАДУ, 2018. 384 с.

11. Нашинець-Наумова А.В. Інформаційна безпека: питання правового регулювання : монографія. Київ : НУОМА, 2018. 168 с.

12. Ніколаєнко Н.О Комарчук О.О. Засоби масової комунікації як детермінанти гібридної війни : монографія. Миколаїв : НУК, 2021. 220 с.

13. Почепцов Г. Інформаційні війни. Київ : Ін-т журналістики, 2015.

14. Про Стратегію інформаційної безпеки : Рішення Ради нац. Безпеки і оборони України від 15.10.2021 : станом на 30 груд. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0080525-21#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

15. Про Стратегію національної безпеки України : Рішення Ради нац. Безпеки і оборони України від 16.09.2020 : станом на 16 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

17. Рущенко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога : монографія. Харків : ФОП Павленко О. Г., 2015. 268 с.

18. Тарасюк В. Політико-правові засади застосування інформаційних технологій в умовах гібридної війни, Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Кор. НАН України, 2018, 214 с.

19. Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НУОУ, 2017. 104 с.

ПОЛІТИЧНІ ТА БЕЗПЕКОВІ ІНСТИТУТИ УКРАЇНИ

Компетентності, якими повинен володіти здобувач

ЗК-10. Здатність здійснювати комплексно – кваліфікаційний аналіз, прогнозувати виклики та загрози національній безпеці та генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-11. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані та професійні завдання та вирішувати практичні проблеми у галузі національної безпеки.

ФК- 3. Здатність використовувати категоріально- понятійний апарат загальної теорії національної безпеки.

ФК- 4. Здатність логічно мислити, аналізувати та застосовувати інструментарій теоретичної та прикладної політичної теорії у фаховій діяльності.

ФК-8. Здатність використовувати окремі елементи механізму впливу та взаємодії у процесі забезпечення окремих складових національної безпеки.

ФК-17. Здатність застосовувати ключові поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів органів безпеки, відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

ФК-21. Здатність здійснювати обґрунтування варіантів побудови систем моніторингу та протидій гібридним загрозам.

ТЕМА 1. Поняття, структура та зміст політичних та безпекових інститутів

ТЕМА 2. Місце політичних та безпекових інститутів в системі національної безпеки України.

ТЕМА 3. Особливості становлення політичних та безпекових інститутів у сучасній Україні.

ТЕМА 4. Силкові та правоохоронні структури України.

ТЕМА 5. Розвідувальні структури України.

ТЕМА 6. РНБО як постійно діючий конституційний орган з питань координації та

контролю діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони України

ТЕМА 7. Роль РНБО як орган з питань національної безпеки і оборони України.

ТЕМА 8. Політичні та безпекові інститути США.

ТЕМА 9. Політичні та безпекові інститути Великобританії.

ТЕМА 10 Значення та внесок політичних та безпекових інститутів в процесі захисту державних інтересів України та розвитку сфери національної безпеки.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Політичні інститути: структура влади, реформи, партійна система.
2. Безпекові інститути – армія, розвідка, правоохоронні органи, їх реформування.
3. Особливості функціонування політичних та безпекових інститутів України в умовах російської агресії.
4. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту.
5. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України.
6. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій,
7. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.
8. Розвідувальні структури України: Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України.
9. РНБО як постійно діючий конституційний орган з питань координації та контролю діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони України.
10. Місце політичних та безпекових інститутів в системі національної безпеки України.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Шергін С. Політологія міжнародних відносин. К.: Вид. Центр навч. л-ри., 2019. 256 с.
2. Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрями оптимізації: аналітична доповідь. За ред. д. політ. н., професора Г.І. Зеленько. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2014. 164 с.
3. Омельченко С. В. Інституційні основи політичної стабільності: безпековий вимір. «Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2021.
4. Кормич Л., Краснопольська Т. Національна безпека в глобалізаційних умовах : навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Одеса : Фенікс, 2020. 76 с.
5. Кормич Л., Польовий М. Світовий політичний процес: глобальний та національний вимір : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. “Політологія”, “Міжнародне право”, “Міжнародні відносини”, “Соціологія”; НУ”ОЮА”; Одеса : Фенікс, 2017. 240 с.
6. Омельчук В., Стрельбицький М., Гордієнко С. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I.

- за заг. ред. Кислого А. і Стрельбицького М. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 304 с.
7. КОСІЛОВА О.І. Політична безпека в системі національної безпеки України. *Правова інформатика*, № 1(29), 2011. 72-78 с.
 8. В.П. Горбулін. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : монографія. К. : “НВЦ Євроатлантикінформ”, 2007. 592 с.
 9. Макаров М. А., Симчук А. С., Кулик М. Й., Терещенко Ю. В., Харченко С. В. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
 10. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 10 серп. 2021 р. : (Офіц. текст). Київ : Паливода А. В., 2021. 452 с.
 11. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / [В. С. Ковальський (керівник авт. колективу), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін.] ; відп. ред. Я. Ю. Кондратьєв. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 8 с.
 12. Заруба О. Розвідувальні служби в системі державної влади. *Політичний менеджмент*. №1, 2011. 25-33 с.
 13. Військова розвідка : навчальний посібник. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2016. 335 с.
 14. Омелько І. І. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 166-170 с.
 15. Кисильова К. В. Організаційно правова основа діяльності ради національної безпеки і оборони України / Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми. Харків, 2017.
 16. Мосейко А. Г., Негодченко В. О. Досвід Сполучених Штатів Америки щодо публічного адміністрування в сфері національної безпеки. *Право і суспільство* № 4, 2019. 323 – 329 с.
 17. Чістякова І, Кривдіна І. Особливості британської політичної системи. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 14(2), 2022. 160-168 с.
 18. Грубінко А.В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990- 2016 рр.): монографія. Тернопіль: Вектор, 2017.
 19. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. К. : НІСД, 2016. 528 с.
 20. Національна безпека України: стратегічні пріоритети та шляхи їх реалізації: мат-ли «круглого столу», за заг. ред. О. В. Литвиненка. К. : НІСД, 2011. 64 с.
 21. Копанчук В. О. Концептуальні засади національної безпеки України в умовах глобалізації з акцентом світового досвіду, 2018.
 22. Данільян О. Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації : навч. посібник: Фоліо, 2002. 285 с.
 23. Дубас О. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті. К. : Генеза, 2004. 208 с.
 24. Пахарєв А.Д. П 12 Політичні інститути і процеси в сучасній Україні. Навчальний посібник. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ (ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ)

1. Офіційний сайт національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Офіційний сайт наукової бібліотеки імені М. Максимовича URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/iir/library/index.php>
3. Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://nplu.org>
4. Державна науково-технічна бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://www.gntb.gov.ua/ua/>
5. Президент України : офіційний сайт. URL: <http://www.president.gov.ua/>
6. Верховна Рада України : офіційний сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
7. Кабінет Міністрів України : офіційний сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
8. Урядовий кур'єр : офіційний сайт. URL: <http://www.ukurier.gov.ua/>
9. Міністерство оборони України : офіційний сайт. URL: <http://www.mil.gov.ua/>
10. Аналітичні доповіді Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi>
11. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <http://www.coe.kiev.ua/>
12. Офіційний сайт АСЕАН. URL: <http://www.asean.org/>
13. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: <http://www.wipo.int/>
14. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <http://www.ebrd.com/>
15. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>
16. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org>
17. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції. URL: <http://www.iom.int>
18. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/>
19. Офіційний сайт ООН. URL: <http://www.un.org/>
20. Офіційний сайт Організації Американських держав. URL: [http:// www.oas.org/](http://www.oas.org/)
21. Офіційний сайт Організації з Безпеки та Співробітництва в Європі. URL: <http://www.osce.org>
22. Офіційний сайт Ради Європи. URL: <http://www.coe.int>
23. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org>
24. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <http://www.wto.org>
25. Офіційний сайт Шанхайської організації співробітництва. URL: <http://www.sectsko.org>
26. Офіційний сайт ЮНЕСКО. URL: <http://www.unesco.org/>
27. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
28. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>.
29. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua>.
30. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

31. Офіційний веб-сайт Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України URL.: <http://dstszi.gov.ua>.
32. Офіційний веб-сайт Розвідка України URL.: <http://rozvidka.livejournal.com/>.
33. Офіційний веб-сайт Служба безпеки України URL.: <http://www.sbu.gov.ua/>.
34. Офіційний веб-сайт Служба економічної безпеки URL.: <http://sebweb.at.ua/>.
35. Офіс протидії рейдерству (на правах департаменту). URL: <https://minjust.gov.ua/m/ofis-protidii-reyderstvu-na-pravah-departamentu>
36. Офіційний веб-сайт громадського об'єднання «Антирейдер». URL: <http://antiraidер.org/>
37. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
38. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
39. Офіційний сайт СБУ. URL: <https://ssu.gov.ua/>
40. Сайт журналу «Публічне адміністрування та національна безпека» Public Administration and National Security. URL: <https://www.inter-nauka.com/magazine/public-administration/>
41. Сайт наукового журналу «Acta Securitatae Volynienses» , в якому публікуються результати теоретичних, наукових, прикладних та науково-експериментальних досліджень вітчизняних та закордонних фахівців з актуальних питань національної безпеки . URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/asv/homepage>
42. Веб-сайт діє за підтримки Програми розширення доступу та навчань в Інтернет (IATP). Internet Access and Training Program (IATP) - це проект Бюро в справах освіти та культури (ECA) Держдепартаменту США, який адмініструється Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX). На сторінках сайту можна знайти: результати наукових та прикладних досліджень (статті, роздуми); книжкове ревію (розміщені повнотекстові монографії); оригінальні матеріали з іноземних журналів ([Abroadpublications- Englishversion](#)); періодика (посилання на журнали, які містять статті з соціально-політичної і політико-психологічної тематики); довідкова інформація; навчальні програми з політичної та соціальної психології, тренінги. URL: <http://politicon.iatp.org.ua/>
43. Сайт електронного журналу «Society and Security» заснований у жовтні 2023 року та видається Державним університетом «Житомирська політехніка». Журнал публікує наукові статті, присвячені проблемним питанням забезпечення безпеки суспільних відносин . URL: <https://sas.ztu.edu.ua/about>
44. Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання, засноване юридичним факультетом Запорізького національного університету. URL: <http://www.lsej.org.ua/>
45. Сайт журналу «Воєнно-історичний вісник» . URL: <http://viv.nuou.org.ua/>
46. Сайт журналу «Наука і оборона» . URL: <http://nio.nuou.org.ua/index>
47. Сайт журналу «НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА і ОБОРОНА», Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова . URL: <https://razumkov.org.ua/vydannia/zhurnal-natsionalna-bezpeka-i-oborona>
48. Сайт Національного інституту стратегічних досліджень, який є базовою науково-дослідною установою науково-аналітичного супроводження діяльності Президента України та Ради національної безпеки і оборони України, консультативно-дорадчим органом при Президентові України. URL: <https://niss.gov.ua/>

49. Сайт Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – ВІКНУ) є сучасним міжвідомчим, багатoproфільним, інтегрованим військовим навчальним підрозділом провідного вищого навчального закладу України, що здійснює підготовку професіоналів з повною вищою освітою для Збройних Сил України та інших силових структур сектору безпеки і оборони України: Служби безпеки України, Державної служби України з питань надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту. URL: <https://mil.knu.ua/ua/>
50. Сайт Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. URL: <https://www.vstup-nasv.info/>
51. Сайт Національного університету оборони України. URL: <https://nuou.org.ua/>
52. Сайт Національної академії СБУ. Академія забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації співробітників Служби безпеки України. URL: <https://www.nasbu.edu.ua/>
53. Сайт Служби зовнішньої розвідки України. URL: <https://szru.gov.ua/history/stories>
54. Офіційний сайт РНБО. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>

5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОМУ ЕКЗАМЕНУ

1. Національні інтереси України у внутрішньополітичній та зовнішньополітичній сферах.
2. Сутність та складові національної безпеки України.
3. Загрози національній безпеці та інструменти протидії їм.
4. Класифікація небезпек національній безпеці (національним інтересам).
5. Національні інтереси України в інформаційній сфері та шляхи їхнього забезпечення.
6. Стан інформаційної безпеки України. Завдання і забезпечення інформаційної безпеки України.
7. Особливості забезпечення інформаційної безпеки України в різних сферах суспільного життя.
8. Правові основи захисту інформації із використанням застосування технічних засобів. Призначення і задачі в сфері забезпечення інформаційної безпеки на рівні держави.
9. Інформаційні війни в контексті гібридної війни на прикладі російської агресії стосовно України та інших країн світу. Протидія сучасним гібридним викликам у геополітичному просторі.
10. Основні цілі та методи впливу й ведення інформаційної війни в контексті як гібридної війни та повномасштабного вторгнення.
11. Методи і прийоми інформаційної війни. Стратегії протидії інформаційній війні в умовах російської агресії.

12. Важливість координації та співпраці між силами безпеки, правоохоронними органами й іншими зацікавленими сторонами для ефективного протидії інформаційній агресії.
13. Дезінформація. Пропаганда. Специфіка інтернет-ресурсів як засобів маніпулятивного впливу на суспільство в дискурсі російсько-української гібридної війни.
14. Медіатизація війни та її інформаційна складова. Домінування інформаційних методів над військовими. Розуміння та аналіз інформації, що надходить до суспільства, важливість критичного мислення та здатності розпізнавати дезінформацію.
15. Механізми протидії інформаційним атакам та інформаційним впливам країни-агресора.
16. Особливі способи та прийоми психологічної війни. Основи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки держави.
17. Інформаційна війна як загроза національної безпеки. Інформаційні війни: види, форми та характерні ознаки.
18. Причини, види, канали витоку і спотворення інформації. Методи та засоби захисту каналів витоку інформації.
19. Основні напрями національної інформаційної політики. Доктрина інформаційної безпеки України.
20. Місце політичної безпеки в межах цілісної системи національної безпеки: вітчизняний та зарубіжний досвід.
21. Російська агресія як виклик українському політичному та безпековому простору.
22. Перспективи удосконалення системи політичної безпеки Української держави.
23. Політичний аналіз та прогнозування як невід'ємний елемент розробки та впровадження політики національної безпеки.
24. Прогнозування та аналіз політики національної безпеки: політичне та стратегічне.
25. Прогнозування процесів суспільних модернізацій.
26. Внутрішньополітичне прогнозування.
27. Експертні методи прогнозування. Фактографічні методи прогнозування. Методи екстраполяції прогнозів. Методи цільового прогнозування. Метод моделювання. Метод GSP-SPACE та SWOT/TOWS-аналіз.
28. Державне управління: визначення та характерні риси.
29. Принципи державного управління: поняття, класифікація і застосування.
30. Місце Верховної Ради України в системі державного управління.
31. Інститут Президента у системі державного управління України.
32. Характеристика системи органів виконавчої влади України.
33. Судова влада та прокуратура як органи контролю в публічному управлінні.
34. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності спецслужб.
35. Інформаційно-аналітична діяльність розвідувальних служб.
36. Отримання оперативно-розвідувальної інформації.

37. Здійснення оперативно-розшукових заходів у мережі Інтернет.
38. Планування інформаційно-аналітичної роботи.
39. Мета і завдання Служби безпеки України
40. Мета і завдання Головного управління розвідки Міністерства оборони України.
41. Мета і завдання Служби зовнішньої розвідки України
42. Інформаційно-аналітичні принципи розвідки.
43. Система спецслужб США.
44. Система спецслужб Великої Британії.
45. Система спецслужб Федеративної Республіки Німеччина.
46. Система спецслужб Французької Республіки.
47. Виклики, ризики, загрози та небезпеки економічній безпеці держави в умовах воєнного стану.
48. Механізм забезпечення національної економічної безпеки. Індикатори економічної безпеки держави.
49. Регіональна компонента забезпечення національної економічної безпеки: сутність і основні чинники економічної безпеки регіону.
50. Російсько-українська гібридна війна: причини, цілі, наслідки.
51. Політико-історичні передумови гібридної агресії Росії проти України.
52. Використання «м'якої сили», пропаганди та кіберзброї у конфлікті.
53. Характерні риси російсько-українського гібридного протистояння: дезінформація, кібероперації, підтримка сепаратизму, анексія Криму.
54. Гібридні війни та загрози та їх вплив на глобальну безпеку.
55. Кіберзагрози, штучний інтелект та їх роль у війнах майбутнього.
56. Досвід країн Балтії, Грузії, Польщі у протидії російській гібридній агресії.
57. Маніпулятивні комунікаційні технології у гібридних війнах.
58. Особливості функціонування політичних та безпекових інститутів України в умовах російської агресії.
59. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту.
60. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України.
61. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій,
62. Загальна характеристика структури безпекових інститутів: Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.
63. Розвідувальні структури України: Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України.
64. РНБО як постійно діючий конституційний орган з питань координації та контролю діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони України.

65. Види загальновійськового бою та їх стисла характеристика, його характерні риси у сучасному загальновійськовому бою.
66. Ведення бою із застосуванням звичайної зброї в сучасних умовах російсько-української війни.
67. Основні принципи ведення сучасного загальновійськового бою.
68. Мета, завдання радіаційного, хімічного і біологічного захисту підрозділів в основних видах бою.
69. Бойове застосування підрозділів ППО ЗСУ, БПЛА та безпілотних літальних апаратів (дронів) різного призначення, використання РЕБ.
70. Військова дисципліна.
71. Статут Внутрішньої Служби Збройних Сил України.
72. Ядерні вибухи. Вражаючий фактор ядерного вибуху.
73. Отруйні речовини нервово-паралітичної дії, їх характеристика. Симптоми ураження. Перша медична допомога.
74. Біологічна зброя. Бойові біологічні речовини. Бойові властивості біологічної зброї.
75. Внутрішньополітичне прогнозування: загальна характеристика та основні методи.
76. Аналітика та її роль у сфері національної безпеки. Класифікація методів прогнозування.
77. Моделювання соціально-політичних процесів і механізму прийняття державних рішень у сфері національної безпеки.
78. Сфери застосування політичних прогнозів (внутрішньополітична, зовнішньополітична, воєнно-політична, ідеологічна, соціальна, економічна, екологічна).
79. Основні принципи державного управління у сфері національної безпеки.
80. Діяльність органів державного управління у сфері національної безпеки
81. Поняття, види і завдання радіоелектронної розвідки.
82. Основні методи воєнної дипломатії.
83. Регіональна компонента забезпечення національної економічної безпеки: сутність і основні чинники економічної безпеки регіону.
84. Тіньова економіка як фактор загрози національній безпеці України.
85. Загрози та виклики національній економічній безпеці.
86. Протидія інформаційно-психологічному впливу: медіаграмотність, критичне мислення, розвиток інформаційної культури суспільства.
87. Маніпулятивні комунікаційні технології у гібридних війнах.
88. Основні цілі інформаційної війни: маніпуляція масовою свідомістю, руйнування довіри до інститутів влади.
89. Особливості функціонування політичних та безпекових інститутів України в умовах російської агресії.
90. Військова розвідка, її види та структура.
91. Стратегічні та тактичні принципи військової розвідки.
92. Роль соціальних мереж у поширенні маніпулятивної інформації.
Аналіз механізмів інформаційного впливу на східні та південні регіони України під час гібридної війни.

93. Російсько-українська гібридна війна: причини, цілі, наслідки. Політико-історичні передумови гібридної агресії Росії проти України.
94. Функції та джерела розвідувальної інформації.
95. Отримання та особливості оперативно-розвідувальної інформації.
96. Поняття і завдання аналітичної розвідки.
97. Нейтралізація основних загроз та викликів національній безпеці в контексті російсько-української війни.
98. Планування інформаційно-аналітичної роботи.
99. Національна безпека України в умовах довготривалої війни
100. Механізми забезпечення національної стійкості України як складової національної системи.

ДОДАТКИ

Додаток А
Зразок екзаменаційного білета

**Миколаївський національний університет
кораблебудування імені адмірала Макарова**

Освітній рівень _____

Спеціальність _____

Освітньо-професійна програма _____

Комплексний кваліфікаційний екзамен _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

Затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ року

Затверджено на засіданні вченої ради факультету (інституту) _____

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ року

М.П.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвища
ініціали)

Декан факультету

(директор інституту)

(підпис)

(прізвища ініціал
и)